

2012
03

INFORMATIE PROFESSIONAL

vakblad voor informatiewerkers

01

Competenties

**Reference
librarians**

02

Transparanter
onderzoek

**Verrijkte
publicaties**

03

Zeg het met een foto

Instagram

04

De jonge onderzoeker

**Informatie-
huishouding
doorgelicht**

COLOFON

ISSN: 1385-5328

InformatieProfessional is een uitgave (16de jaargang) van Otto Cramwinckel Uitgever, Herengracht 416, 1017 BZ Amsterdam. www.informatieprofessional.nl

redactieadres

InformatieProfessional, Herengracht 416, 1017 BZ Amsterdam, tel. 020-4276583, fax 020-6383817, e-mail redactie@informatieprofessional.nl.

redactie

Jos van Dijk, Alice Doek, Alice de Jong, Marie-José Klaver (nieuwsredacteur), Carin Klompen, Marieke Kramer, Hans van der Laan, Jenny Mateboer, Paul Nieuwenhuysen, Ronald de Nijs (eindredacteur), Eric Sieverts, Jeroen Tegelaar en Ans ter Woerds.

vormgeving

Eric van den Berg, Tom van Staveren, graphicisland@upcmail.nl.

medewerkers aan dit nummer

Jeroen de Boer, Jurn Glazenburg, Dymphie van der Heyden, Jos van Helvoort, Arjan Hogenaar, Frank Huysmans, Mark Jansen, Raymond Snijders en Cornelis de Witte. Omslagillustratie: Eric van den Berg.

redactieadviesraad

Drs. P. Evers, drs. C. Groeneveld (voorzitter), drs. Ch. L. Citroen en prof.dr. J.S. Mackenzie Owen.

abbonementen

Otto Cramwinckel Uitgever, Herengracht 416, 1017 BZ Amsterdam, tel. 020-6276609, fax 020-6383817. InformatieProfessional verschijnt maandelijks (10 x per jaar, januari/februari-nummer en juli/augustusnummer gecombineerd). Abonnementsprijs € 90,-. Instellingen met meer dan één abonnement op hetzelfde adres betalen voor het tweede en volgende abonnement € 60,-. Nieuwe abonnementen: abonnementen worden per jaargang afgesloten. Het abonnement wordt jaarlijks in het eerste kwartaal gefactureerd. Beëindiging abonnement: Abonnementen kunnen uiterlijk 1 december van het lopende abonnementsjaar worden opgezegd. Bij niet-tijdige opzegging wordt het abonnement automatisch voor een jaar verlengd. Studentenabonnement € 50,- (met als maximale duur vier jaar), losse nummers € 12,50. Leden van de NVB komen in aanmerking voor een gereduceerd abonnementsstarief. Meer informatie biedt het NVB-secretariaat, Mariaplaats 3, 3511 LH Utrecht, tel. 030-2330050, e-mail info@nvbonline.nl.

advertentieverkoop

Voor informatie over adverteren in blad of op de site: Otto Cramwinckel Uitgever, tel. 020-6276609, fax 020-6383817.

Het verlenen van toestemming tot publicatie in dit tijdschrift strekt zich tevens uit tot het in enigerlei vorm elektronisch beschikbaar stellen.

 Nederlands uitgeversverbond
Groep uitgevers voor vak en wetenschap

ADVERTENTIE-INDEX

Adlib 11 Ingressus 32
OCLC 40

2012 03

4 Nieuws

15 Column Eric Sieverts

30 Boeken Groeten is gratis & Mag ik dit zeggen?

32 Recht op informatie

33 Tablet apps CloudConnect Pro, GoodReader & Feedly

35 Agenda

36 Professional in het nieuws René Bego

37 Flashback Lonneke van den Hoonaard

37 Carrière

38 Column Frank Huysmans

12 Alice de Jong Instagram: zeg het met een foto

Binnen een paar jaar is het micro-blogsite Twitter gelukt een ijzersterke positie te veroveren in het land van de sociale media. De laatste tijd wint een nieuwe speler op dit gebied langzaam terrein: Instagram.

16 Jeroen de Boer Nieuwe bedreigingen voor vrij internetverkeer

De Amerikaanse antipiraterijwetten SOPA en PIPA en in Europa ACTA lijken de vrije toegang tot (online) informatie te gaan inperken. Amerikaanse bibliotheekorganisaties tekenen al geruime tijd protest aan. 'Aan die kritische houding kunnen we als Nederlandse vakcollega's een voorbeeld nemen.'

21 **Arjan Hogenaar** Het verrijken van publicaties

Een verrijkte publicatie is een nieuw publicatietype bestaande uit een boek, artikel of rapport verrijkt met aanvullende informatie, zoals onderzoeksdata of audiovisuele bijlagen. Deze verrijking maakt onderzoek transparanter. Hoe zorgen we ervoor dat een onderzoeker zonder technische kennis zo'n samengestelde publicatie kan maken?

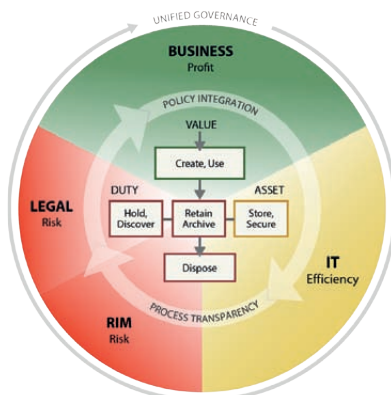

26 **Jos van Helvoort** Competenties van reference librarians

Onder invloed van alomtegenwoordige internettoegang neemt de informatiebalie bij hogeschool- en universiteitsbibliotheken al lang niet meer de centrale plek in die deze tien jaar geleden had. Jos van Helvoort rapporteert over de eisen die het 'reference work', naar de mening van vakreferenten en informatiespecialisten zelf, nu en in de toekomst aan hen stelt.

34 **Cornelis de Witte** Digitale informatie- huishouding doorgelicht

Hoe kan de digitale informatiehuishouding van een organisatie kwalitatief beoordeeld worden? In de serie 'De jonge onderzoeker' beschrijft Cornelis de Witte hoe hij voor een afstudeeronderzoek het zogeheten Information Governance Reference Model testte op bruikbaarheid.

Het volgende nummer van InformatieProfessional verschijnt 1 april.
Bijdragen voor dat nummer zijn welkom tot 12 maart.

REDACTIONEEL

Protest

Nog geen jaar geleden had InformatieProfessional een prachtige fotospread van de Nationale Automatiek met Nederlandse alledaagse objecten, ontwikkeld door het Nationaal Historisch Museum. Deze erfgoedinstelling heeft alweer haar 'deuren' moeten sluiten. Gelukkig kunnen we weer iets spectaculairs op museumgebied tonen: het nieuwe gebouw van Eye, het voormalige Filmmuseum. Jammer dat de bibliotheek niet meekomt, maar een bezoek waard!

Voor een belangrijk deel staat dit nummer in het teken van beangstigende ontwikkelingen rond internet. Niet alleen blijft de privacy steeds op het spel staan, steeds meer zelfs, ook zijn er alsmat aanvalen op de vrije toegang tot informatie. Jeroen de Boer gaat in op de gevaren van SOPA, PIPA en ACTA en roept Nederlandse informatiefessionals op zich kritischer op te stellen.

Verder zijn er artikelen over onderzoek naar de mening van vakreferenten en informatiefessionals over de veranderen de eisen die het 'reference work' aan hen stelt (van Jos van Helvoort) en over verrijkte publicaties en de stappen naar de totstandkoming van een nieuwe infrastructuur hiervoor (van Arjan Hogenaar).

Zoals altijd ook aandacht voor de nieuwste ontwikkelingen en tools. Zie onze apprubriek en een bijdrage over Instagram: 'twitteren' met beeld.

Nog even terug naar de musea: bijna tien jaar geleden toonden we de artist impressions van de bibliotheek in de nieuwbouw van het Stedelijk Museum. Na jaren verhuist de bibliotheek nu als eerste naar het nieuwe gebouw aan het Museumplein. Gefeliciteerd!

Marieke Kramer
redactie@informatieprofessional.nl

EYE aan het IJ

EYE, het nieuwe filmmuseum aan het IJ te Amsterdam, opent 5 april a.s. de deuren voor het publiek. Vanaf die dag kunnen bezoekers terecht in vier filmzalen, een tentoonstellingsruimte, restaurant en een interactieve 'Basement'. De 'Basement', een gratis toegankelijke, digitale omgeving, biedt toeristen uit binnen- en buitenland op een laagdrempelige manier inzicht in de collectie van EYE. Jongeren kunnen hier spelen-

derwijs inzicht krijgen in het ontstaan van bewegend beeld en de mogelijkheden die film biedt. De bibliotheek wordt, tot de plannen voor een te bouwen collectiecentrum in Amsterdam-Noord gerealiseerd zijn, ondergebracht bij de afdeling restauratie en filmgerelateerde collecties in het Overamstelgebouw in Amsterdam-Zuidoost. De collectie ligt nu nog verspreid in vestigingen in en buiten Amsterdam. <

Foto: Rene den Engelsman

Zuid-Korea opent 180 nieuwe bibliotheken

Overheid steekt 375 miljoen euro in leesbevordering om kenniseconomie op peil te houden.

Foto: Connal Hughes

Terwijl in Nederland en Groot-Brittannië de ene na de andere openbare bibliotheek wordt gesloten, geeft de Zuid-Koreaanse overheid bijna 375 miljoen euro uit voor nieuwe bibliotheken. Om lezen en leren te bevorderen, worden de komende

jaren 180 nieuwe openbare bibliotheken geopend in Zuid-Korea.

Het totale boekenbezit van de openbare bibliotheken moet verhoogd worden tot 80 miljoen stuks in 2013. In Zuid-Korea is veel belangstelling voor bibliotheken. De ge-

middelde bibliotheek trok in 2009 70.000 bezoekers per jaar. In de Verenigde Staten worden openbare bibliotheken jaarlijks gemiddeld door 33.000 mensen bezocht.

Volgens de Zuid-Koreaanse overheid is het noodzakelijk om meer bibliotheken

te openen zodat de kenniseconomie op peil blijft en er meer onderlinge competitie onder inwoners ontstaat. De overheid wil dat de bevolking doordrongen raakt van het besef dat meer lezen en leren leidt tot een hoger inkomen. <

Barnes & Noble wil geen boeken van Amazon verkopen

Verzet tegen almacht van webwinkelketen groeit.

Amazon is al lang veel meer dan een webwinkel. Het bedrijf is een uitgeeftak begonnen en geeft zowel ebooks als papieren boeken uit. Die papieren boeken, die Amazon samen met de traditionele uitgever Houghton Mifflin Harcourt publiceert, komen ook in traditionele boekwinkels terecht.

Barnes & Noble weigert de boeken van Amazon te verkopen omdat de internetonderneming te veel exclusiviteit claimt en daardoor te veel invloed op de boekenmarkt uitoefent. Jaime Carey, chief merchandising officer bij Barnes & Noble, zegt in de *New York Times* dat Amazon exclusieve contracten sluit met uitgevers, auteurs en literair agenten waardoor zijn boekwinkel sommige boeken niet mag verkopen. Daarom wil Barnes & Noble

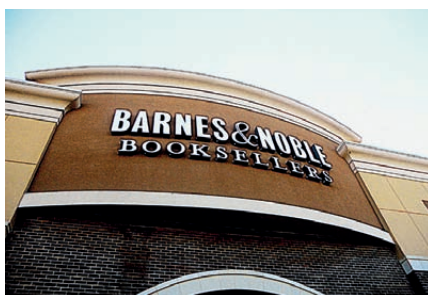

Foto: Abby Kruthoffer

niet meewerken aan de verkoop van de boeken die Amazon uitgeeft. Twee andere boekhandels, Indigo Books and Music en Books-a-Million, hebben zich bij de boycot aangesloten.

Met een boycot van de papieren boeken die Amazon uitgeeft, wordt de macht van het bedrijf niet gebroken. Joe Wikert, uitgever en manager bij O'Reilly Media, zegt

op zijn weblog dat uitgeven momenteel vooral een kwestie van financiële reserves is. Zolang Amazon het zich kan veroorloven om verlies te maken op Kindle e-readers en sommige boeken onder de inkoop prijs aan te bieden, zullen klanten blijven toestromen vanwege de lage prijzen.

Amazon heeft zoveel speelruimte en macht gekregen omdat de uitgeef- en boekverkoopmarkt te lang conservatief is geweest, aldus Wikert. Hij raadt uitgevers aan om meer ebooks uit te gaan geven in meer formaten zodat ze voor eigenaren van allerlei merken en modellen e-readers aantrekkelijk worden. Ook moeten uitgevers DRM (digital rights management) afschaffen omdat onbeveiligde boeken gemakkelijker uitgewisseld kunnen worden tussen verschillende apparaten. <

OB Brugge en CORES starten EHBO-project voor oude boeken

Historische boekencollectie wordt gecontroleerd en gerepareerd.

Erfgoedcollecties laten leven veronderstelt dat ze in goede gezondheid verkeren. Dit gebeurt door toe te zien op preserving, conservering en restauratie. Een belangrijke stap in dit proces is het verwerven van inzicht in de fysieke toestand van de individuele handschriften en boeken (schaderegistratie) en conserverende handelingen of kleine restauraties toe te passen op objectniveau.

Deze beide componenten maken deel uit van een project dat dit voorjaar van start gaat in de Openbare Bibliotheek Brugge. Het betreft een algemene controle en eerste conservering van de historische boekencollecties van de bibliotheek in samenwerking met CORES, het competentieplatform dat de opleiding van 'Restauratievakman van boeken en archief' verzorgt.

In een eerste fase, die loopt van 6 februari tot half mei, worden circa 1.250 oude boeken nagezien. Een evaluatie van de eerste fase moet duidelijk ma-

Foto: Kristel Jax

ken of ook in de toekomst op deze manier kan worden verder gewerkt.

De controle zal bestaan uit vier onderdelen: het droogreinen, de beknopte beschrijving van de materiële staat (schaderegistratie), het uitvoeren van een lederbehandeling en waar mogelijk het toepassen van een boeken-EHBO-behandeling. Bij het reinigen worden de boeken stofvrij gemaakt en losse deeltjes in zakjes opgeborgen. De beknopte schaderegistratie gebeurt in het kader van verdere behandeling. Hierbij worden in eerste instantie drie categorieën gehanteerd.

De lederbehandeling bestaat uit het aanbrengen van een

aangepaste leerdressing, rekening houdend met de staat van het boek en de andere kenmerken van de band. Dit dient onder veilige omstandigheden te gebeuren, met gebruik van een zuurkast.

Boeken-EHBO, ten slotte, bestaat uit bescheiden reparaties en restauraties van vaak voorkomende schadegevallen (bijvoorbeeld de rug los) die binnen een kort tijdsbestek kunnen worden gerealiseerd.

De uitvoering gebeurt door studenten van de lopende CORES-opleiding en door vier personeelsleden van de Openbare Bibliotheek Brugge. De coördinatie en begeleiding geschiedt vanuit CORES.

>> Nieuwe vaardigheden voor onderzoek

Research Libraries U.K. (RLUK), een groep die dertig universiteitsbibliotheken in Groot-Brittannië vertegenwoordigt, heeft een rapport gepubliceerd over de rol van bibliotheken bij de ondersteuning van onderzoekers. Omdat de methoden van wetenschappelijk onderzoek veranderen, moeten bibliotheken en informatieprofessionals meeveranderen. In het rapport, getiteld *Re-skilling for Research*, wordt beschreven wat de informatiebehoeften van onderzoekers zijn en worden verschillende modellen van ondersteuning vergeleken. Ook biedt het rapport informatie over bijscholingsmogelijkheden voor informatieprofessionals.

Rapport: <http://bit.ly/reskillrluk> <

UB van University of Sheffield

>> RKD verwerft archief van Piet Mondriaan

Het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie (RKD) is erin geslaagd het archief van Piet Mondriaan/Harry Holtzman te verwerven. Dit archief bevat de brieven die Mondriaan vanaf 1935 schreef aan de Amerikaanse kunstenaar Harry Holtzman en correspondentie, een adresboek, foto's en persoonlijke documenten uit de nalatenschap van de schilder. Dit persoonlijke archief geeft een beeld van zowel Mondriaans kunstenaarschap als zijn persoonlijkheid. De RKD wil het archief in de tweede helft van 2012 digitaal beschikbaar stellen. <

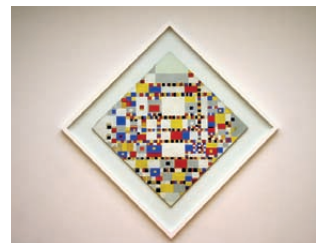

Foto: Mariëtte Ernst

Victory Boogie Woogie

GELEZEN

“

Wie op internet ergens niet voor betaalt, is geen consument. Hij is zelf het product dat wordt verkocht

”

www.nu.nl/internet/2723595/google-schaft-opt-out-gebruik-privedata-af.html

Q & A

De 'Richtlijnen Preservation Imaging Metamorfoze. Beeldkwaliteit, versie 1.0 januari 2012' zijn sinds kort op de website van Metamorfoze, het Nationaal Programma voor het Behoud van het Papieren Erfgoed, te vinden. Hans van Dormolen, imaging specialist van Metamorfoze, heeft er zeven jaar aan gewerkt.

Wat houden de richtlijnen in?

In de Richtlijnen Preservation Imaging Metamorfoze geef ik richtlijnen voor de vereiste beeldkwaliteit van de digitale moederbestanden (preservation masters) die met subsidie van Bureau Metamorfoze worden gemaakt. Het basisprincipe van de richtlijnen is dat de preservation masters net zo goed moeten zijn als het origineel. Hiermee wordt bedoeld dat alle informatie die zichtbaar is in het origineel, ook zichtbaar moet zijn in het digitale bestand.

Wat is de noodzaak hiervan?

De originelen die gedigitaliseerd worden, lijden aan autonoom verval. En uiteindelijk zullen deze papieren originelen uit elkaar vallen en vergaan. Daarom is het van belang dat alle informatie die in het origineel zichtbaar is, ook zichtbaar is in de preservation master. Zo blijft de inhoud behouden.

Bestaan er internationale richtlijnen op dit terrein?

In de Verenigde Staten is in 2010 een richtlijn gepubliceerd door het Federal Agencies Digitization Guidelines Initiative (FADGI). De Metamorfoze-richtlijnen en FADGI-richtlijnen zijn op dit moment de enige internationale richtlijnen.

Leeft het onderwerp buiten onze landsgrenzen?

Ja, behoorlijk. Ik krijg veel bezoek vanuit het buitenland en er zijn periodes dat ik veel reis voor het geven van lezingen, workshops en trainingen naar onder andere Moskou, Londen en Kopenhagen. De Metamorfoze-richtlijnen worden gebruikt in bijvoorbeeld Deense, Zweedse, Finse, Tsjechische en Amerikaanse bibliotheken en archieven. Toepassing ervan vindt ook plaats in de museumwereld, bijvoorbeeld in het Rijksmuseum en Van Gogh Museum in Amsterdam en in het Metropolitan, MoMA en Guggenheim in New York.

Hoeveel testversies zijn er aan versie 1.0 voorafgegaan?

In 2007 is de eerste conceptversie gepubliceerd en in 2010 een tweede.

Er is veel tijd in gestoken?

Zeven jaar maar liefst! In 2005 ben ik aan het onderzoek begonnen met mijn collega Robert Gillesse. Het eerste stuk in 2007 hebben we samen geschreven. Daarna ben ik alleen doorgegaan. Hierbij heb ik met veel mensen nationaal en internationaal samengewerkt. Naast mijn onderzoek geef ik ook advies en ik begeleid verschillende projecten. Het is dus niet zo dat ik al die tijd uitsluitend met de richtlijnen bezig ben geweest.

Er loopt een NEN-procedure?

Bij het NEN is onlangs een eerste bijeenkomst geweest waarbij mensen uit de culturele sector en van digitaliseringsbedrijven waren uitgenodigd. Het doel: nagaan of er behoefte is aan een NEN-norm voor digitalisering naast (of aanvullend op) de Metamorfoze-richtlijnen. Het is nog onduidelijk hoe dit proces verder zal verlopen.

En de richtlijnen worden ook opgenomen in een ISO-standaard?

Ja, onlangs is ISO TC42 WG26 opgericht; van deze werkgroep ben ik lid. We gaan een norm voor digitalisering opstellen die is gebaseerd op de Metamorfoze- en FADGI-richtlijnen. In de Metamorfoze-richtlijnen geef ik een duidelijke structuur en hiërarchie in de technische beeldcriteria. Mijn indruk is dat deze methodiek overgenomen zal worden in de nieuwe ISO-standaard. En dat is mooi!

Studenten moeten nieuwsgierig zoeken

Gebrek aan nieuwsgierigheid zorgt voor achterstand.

Docenten moeten studenten wegwijs maken in de ongefilterde informatiemassa die internet biedt. Maar ze moeten niet vergeten de nieuwsgierigheid van studenten te prikkelen, zodat ze op zoek gaan naar informatie. Dat stelt Michael Wesch, docent antropologie van cyberspace aan Kansas State University. Wesch is bekend geworden met zijn YouTube-colleges (die meer dan 11 miljoen keer zijn bekeken) en andere vernieuwende vormen van digitaal onderwijs.

Internet is een pull medium, stelt Wesch in *The Journal*, een tijdschrift over educatietechnologie. Daarom moeten studenten gestimuleerd worden om zelf op zoek te gaan naar kennis en informatie. Volgens Wesch is de 'digitale kloof' bijna gedicht in de westerse wereld nu bijna iedereen over een permanente internetconnectie beschikt. De 'nieuwsgierigheidskloof' maakt nu het verschil tussen mensen die profiteren van de informatiemaatschappij omdat ze de juiste vragen weten te stellen, en mensen die daarin achterblijven.

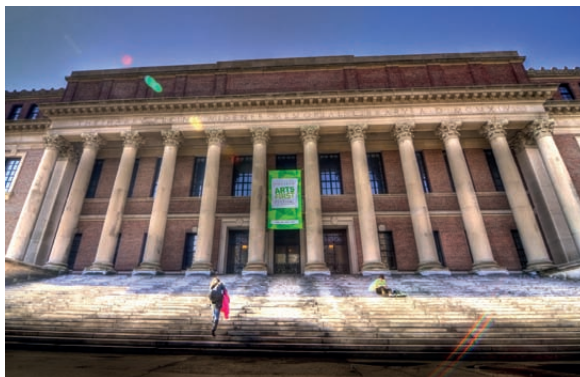
Foto: V. Becker

Nieuwsgierigheid is de basis van vooruitgang

Harvard organiseert Library Test Kitchen

Harvard University onderzoekt hoe de bibliotheek van de toekomst eruit zal zien. Medewerkers van verschillende faculteitsbibliotheken en de Graduate School of Design komen regelmatig bij elkaar in de 'Library Test Kitchen' om te praten over zaken als beleid, ervaringen, het transport van boeken en meubilair en inrichting. Het is de bedoeling dat de deelnemers concrete producten ontwerpen die passen in de bibliotheek van de toekomst.

www.librarytestkitchen.org

Widener Library is een van de deelnemers aan de Library Test Kitchen

Foto: Juan Gutierrez

>> Nederlandse consument wil niet betalen voor nieuws op tablet

97 procent van de Nederlandse tabletbezitters heeft geen betaalde app voor nieuws, informatie, magazines of boeken op zijn of haar tablet. Dat blijkt uit onderzoek dat Mediatest deed in opdracht van het Stimuleringsfonds voor de Pers. 53 procent van de deelnemers aan het onderzoek gaf aan niet te willen betalen voor nieuws op hun tablet. 12 procent van de Nederlanders bezit een iPad of een andere tablet. In de VS loopt de verkoop van tijdschriften en abonnementen via de iPad wel goed. Daar staan iPad-bezitters bekend als 'big spenders'.

Foto: smokingapples

#IPLINGO

Datajournalist

Door: Jurn Glazenburg

'Er schuilt iets in het struikgewas'... Iets wat je niet eerder kon weten. Iets wat zomaar een ander licht op je gedrag, ontwikkeling of toekomst zou kunnen laten schijnen. De verklaringen en inzichten schuilen in triljoenen megabytes aan ruwe data die continu beschikbaar komen. Ze zitten in dichte struiken van datasets, datastrings en databanken. Overheden (data.overheid.nl) en universiteiten stimuleren de 'open access' tot dit bronmateriaal van onderzoek. Zonder specialistische skills kun je het bestaan van de verborgen kennis slechts vermoeden. De datajournalist gaat de

uitdaging aan om nieuws uit data te destilleren. De Universiteit Tilburg heeft er een masterprogramma voor geschreven. Je leert er de wetenschappelijke methode van data-analyse in combinatie met journalistieke kernwaarden aan. Daarmee kun je werken bij redacties van krant, tijdschrift of tv; om berichten met data te onderbouwen of trends te ontdekken. Een recent voorbeeld is de tv-serie *Nederland van Boven*. De term 'datajournalist' is bijna net zo helder en sexy als 'informatiespecialist'. Maar als we profilers uit spannende tv-series als *CSI* en *Num3rs* in gedachte

nemen, krijgt de wiskundeknobbel nieuw elan, al daders onthullend via hun digitale sporen. In de populaire wetenschap weten de kunstzinnige visualisaties van 'TED-talks' miljoenen mensen te boeien. Er komt nu dus zoveel data vrij, dat structuur en inkadering onmisbaar zijn. Dit is het werkveld van de 'data-librarian'. Die mag de wirwar aan talen, bronnen, onderwerpen en disciplines ontsluiten voor analisten en e-researchers. Die kunnen daarna hun algoritmes bewust inzetten, op zoek naar Het Antwoord. Wat zou er in het struikgewas schuilen?

>> Google Earth inzetten om fraude op te sporen mag

Een advocate die verdacht werd van belastingontduiking door valse facturen, had een aantal gele Bubble Club-stoelen van Philippe Starck in haar achtertuin staan. Dat was te zien via Google Earth. De stoelen werden ontdekt door een opsporingsambtenaar van de FIOD die vermoedde dat de advocate privé-aankopen zakelijk declareerde. Ze voerde daarvoor het huisadres van de de advocate in op Google Earth. De rechtbank in Den Haag vindt dat deze manier van opsporen slechts een beperkte inbreuk op de privacy van de verdachte vormt en toelaatbaar is. Google Earth is immers voor iedereen raadpleegbaar. De advocate kreeg een geldboete en een taakstraf.

Bubble Club-stoelen

Mail suggesties naar redactie@informatieprofessional.nl of tweet met hashtag #iplingo @ipnieuws

Wikipedia wordt rechtser, blijkt uit taalanalyse

Onderzoekers vergelijken taalcorpus van het Amerikaanse Congres met 28.000 artikelen over politieke onderwerpen.

Wetenschappers hebben 28.000 artikelen uit Wikipedia over Amerikaanse politiek onderzocht om te kijken hoe neutraal het gratis naslagwerk is. Het gaat om lemma's die de afgelopen tien jaar zijn geschreven. Uit de taalanalyse van de onderzoekers van Northwestern University en de University of Southern California blijkt dat de meeste artikelen niet neutraal van toon zijn (een vereiste van Wikipedia) en dat de politieke kleur van Wikipedia niet statisch is. De wetenschappers hebben ge-

keken naar het taalgebruik van Democraten en Republikeinen, de twee grootste politieke stromingen in de Verenigde Staten, in het Congres. De handelingen van het Congres in 2005 vormen een taalcorpus dat vaker wordt gebruikt voor grote analyses. Het taalgebruik van de Congresleden hebben de wetenschappers vergeleken met gebruikte woorden en zinsneden in Wikipedia-lemma's om de politieke kleur van de artikelen te bepalen. Uit het onderzoek blijkt dat Wikipedia een ruk naar het midden heeft

gemaakt. In de beginjaren van de encyclopedie, die in januari 2001 is gelanceerd, was er meer 'democratisch' taalgebruik te vinden in artikelen over politieke onderwerpen. Volgens het redactiebeleid van Wikipedia mag iedereen bijdragen aan het digitale naslagwerk, maar bijdragen moeten neutraal van toon en encyclopedisch van aard zijn. Vanwege het open karakter van het naslagwerk en de vele bezoekers (2,7 miljard Amerikaanse pageviews per maand en 12 miljard internationale) is het

verleidelijk om artikelen naar eigen inzicht aan te passen. Dat gebeurt ook regelmatig. Onlangs werd bekend dat het campagne team van de Republikeinse presidentskandidaat Newt Gingrich sinds 2008 ruim zestig keer een artikel in Wikipedia had gewijzigd om de politicus in een gunstiger daglicht te stellen. Zo werden feitelijke juistheden over het aantal scheidingen en huwelijken van Gingrich weggehaald om de aandacht af te leiden van de promiscuïteit van de presidentskandidaat. <

Foto: Tom Eye

Koninklijke Bibliotheek maakt een krantenapp

'Hier was het nieuws' biedt mobiele toegang tot miljoen gedigitaliseerde krantenartikelen.

In september zal de historische krantenapp van de Koninklijke Bibliotheek (KB) gelanceerd worden. De smartphone app, die als werktitel 'Hier was het nieuws' heeft, biedt toegang tot twee miljoen gedigitaliseerde krantenpagina's. Gebruikers kunnen via de app feiten en oud nieuws opzoeken over locaties die ze bezoeken. Wie bijvoorbeeld onderweg is naar Dokkum, krijgt nieuws over oude Elfstedentochten te zien. De KB richt zich met de app op geschiedenis liefhebbers en smartphonebezitters die op zoek zijn

Foto: FaceMePlis

naar een manier om de tijd te doden. De gevonden berichten kunnen gedeeld worden met anderen. Volgens een presentatie van Elsbeth Kwant, projectleider van de krantenapp bij de KB, is het programma slechts het begin. De echte schat is open data, aldus Kwant. Op den duur kunnen ook andere sites, apps en apparaten gebruik maken van de krantendatabank van de KB zodat TomToms historische verhalen kunnen vertellen en Google een Google History-site zou kunnen maken. <

De 'app-economie' levert bijna half miljoen banen op

Bibliotheken zouden permanent kennis moeten leveren over nieuwe functies.

De vraag naar speciale programma's voor de iPad, iPhone en andere smartphones en Facebook heeft voor bijna een half miljoen banen gezorgd in de Verenigde Staten. Dat blijkt uit het rapport 'Where the Jobs Are: The App Economy' van econoom Michael Mandel.

Het gaat om banen die vanaf 2007, het jaar dat de eerste iPhone op de markt werd gebracht, zijn ontstaan. Meegeteld zijn banen bij Amerikaanse bedrijven die apps ontwikkelen en banen binnen de technische infrastructuur voor apps bij bedrijven als Google, Facebook en Twitter. Niet alleen in de Verenigde Staten draagt technologische innovatie bij aan de welvaart.

In Europa draagt Facebook ruim 15 miljard dollar bij aan de economie, zo blijkt uit een onderzoek van adviesbureau Deloitte. Het gaat onder meer om advertentieinkomsten en banen bij marketingbureaus. Volgens Ned Potter, bibliothecaris bij de universiteitsbibliotheek van York, zouden bibliotheken moeten inspelen op de snel veranderende economie door actuele informatie te leveren over nieuwe banen. Bibliotheken zouden hun nut kunnen bewijzen in de kennis-economie. Juist omdat er zoveel nieuwe soorten banen ontstaan, zouden scholieren, studenten, werkzoekenden en werkgevers steeds de bibliotheek moeten raadplegen om op de hoogte te blijven. <

De juiste informatie bij de juiste persoon

Adlib Bibliotheek catalogiseert meer dan boeken alleen. Adlib Bibliotheek vormt de kern van een compleet informatie- en kenniscentrum. Desgewenst kunt u deze kern uitbouwen met de uitleen-, bestel- en tijdschriftenmodules, of met vragenregistratie, SDI, full-text search en verschillende online services. Iedere vorm van informatie wordt zo op maat gemaakt voor uw gebruikers. Niet voor niets is Adlib Bibliotheek in gebruik bij vele mediatheken, bedrijven, (hoge)scholen, en juridische en overheidsinstellingen.

Foto: Jonathan Wellington

Rapport over de app-economie: bit.ly/appjobsreport

Adlib Bibliotheek

Veelzijdig Overzichtelijk Aanpasbaar aan alle soorten publicaties
Internetmodules: SDI attenderen, Online reserveren en Full text zoeken Eenvoudig titelbeschrijvingen ontlene Makkelijk rapporteren Geïntegreerde aanvullende modules: Bestelmodule, Uitleenmodule en Tijdschriftenmodule Meertalig Internationale standaarden SRU, ISBD/AACR2, Z39.50 MARCXML, OAI-PMH en meer Integreerbaar met Adlib Museum en Adlib Archief tot één 'crossdomain' systeem API-koppelingen Keuze databases MS SQL Server, Oracle, Adlib Internet ready.

adlib
The easy way to knowledge

Adlib Information Systems
(0346) 58 68 00
sales@adlibsoft.com
www.adlibsoft.com

Instagram: zeg het met een foto

Binnen een paar jaar is het microblogsplatform Twitter gelukt een ijzersterke positie te veroveren in het land van de sociale media. Niet alleen bereiken bijvoorbeeld popsterren, koningen en bekende Nederlanders in maximaal 140 tekens hun fans, ook instituten als bibliotheken en erfgoedinstellingen hebben het medium omarmd om direct in contact te komen met hun gebruikers. De laatste tijd wint een nieuwe speler op het gebied van sociale media langzaam terrein: Instagram.

Door: Alice de Jong

Instagram is een gratis app die te downloaden is voor de iPhone (binnenkort ook beschikbaar voor Android), en prima werkt op een smartphone

met camera. Deze app, die inmiddels 15 miljoen gebruikers telt, laat je eerst een account aanmaken en dan vrienden en bekenden van Twitter of Facebook vinden en toevoegen – als je daar tenminste prijs op

stelt. Hij kan ook de foto van je Facebook- of Twitterprofiel voor je kopiëren en vervolgens kun je snel aan de slag. De bedoeling van Instagram is foto's te maken en die binnen de app te delen. Het grote verschil met Twitter is dat de laatste voornamelijk tekst is, Instagram is vooral beeld. Met of zonder onderschrift.

Het leuke van Instagram is dat er maar liefst zeventien verschillende filters zijn om de foto's mee te bewerken. Het is bijna onmogelijk hiermee een mooi beeld af te leveren: een rafelrandje, een strak zwart kader of juist gedempte kleuren met een jaren zeventig-uitstraling – het behoort allemaal tot de mogelijkheden. Je kunt direct een foto maken vanuit de app, een foto kiezen uit de fotoverzameling op je telefoon, of een met een beter toestel genomen bestand uploaden.

Als je mensen op Instagram volgt, zie je hun foto's in jouw 'stream' en je kunt je commentaar leveren op foto's, of foto's een 'like' geven met een hartje. Het blijft allemaal 'binnen' de

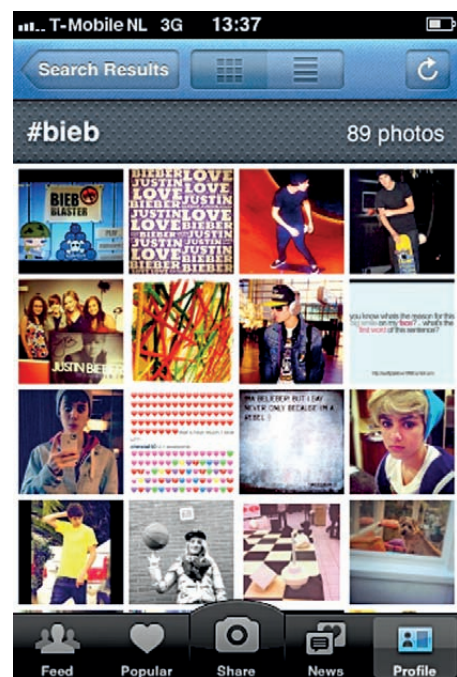
app, en omdat het op een klein scherm is, is het heel dichtbij. De kracht van Instagram is dat het allemaal zo simpel is, afgeschermd en toch intiem. Foto's kun je makkelijk automatisch herplaatsen op andere platforms (zoals Tumblr, Posterous, Twitter of Facebook), maar je kunt er juist ook voor kiezen al-

Instagrammend wandelen door steden

Freelance fotografe Marianne Hope, met inmiddels 21.000 volgers, begon iets meer dan een jaar geleden met Instagram. Ze vond het direct een heel aansprekend medium en startte met enkele andere medefotografen de 'Instagrammers', groepen mensen die elkaar kennen via Instagram en activiteiten organiseren zoals al 'instagrammend' wandelen door steden. In Nederland kwamen onder andere Amsterdam, Rotterdam en Den Haag aan de beurt.

Dat deze manier van foto's delen veel publiciteit kan opleveren, ontging ook promotors van steden niet – het leverde Hope nieuwe projecten op. Binnenkort wordt de pilot 'SeeMyCity' met Almere gestart, om de stad via Instagram meer bekendheid te geven. Hope vertelt dat iedereen van Amsterdam wel een mooi plaatje kan schieten, maar ook 'Almere heeft veel interessante architectuur'.

Door de app van Instagram is ze heel anders gaan kijken en fotograferen – veel meer 'sociaal': het beeld dat je ziet direct delen met anderen, de wereld zien door de ogen van anderen en daarop reageren. Bibliotheken en erfgoedinstellingen zouden volgens Hope goed gebruik kunnen maken van Instagram, omdat het als marketingtool ingezet kan worden. 'Maar dat is afhankelijk van hoe je het brengt, en het moet wel mooie fotografie zijn.'

les binnen de app te houden. Dit geeft een heel direct en 'onderwater' gevoel met een kleinere groep mensen. Daarmee doet het denken aan de begindagen op Twitter, toen er nog bijna niemand op zat.

Iets voor bibliotheken?

De vraag is of Instagram een nieuw platform zou kunnen zijn voor bibliotheken en archieven. In de steeds meer beeldgeoriënteerde samenleving zou het voor deze en andere erfgoedinstellingen een goed instrument kunnen zijn om met doelgroepen te communiceren en informatie te delen. Wordt het hippe, *laid back* Instagram al gebruikt door dergelijke instellingen, of is het nog niet ontdekt?

Bij een rondje Instagram leveren zoekwoorden als 'bieb' alleen maar Justin Bieberfans op. Bibliotheken zijn op een hand te tellen, en daarvan is er niet één uit het Nederlandse taalgebied. De Shatford Library in Amerika heeft slechts een paar gebruikers, maar zette wel flink wat foto's van een recente verhuizing van de leeszaal naar een andere verdieping op Instagram. De

Entresse Library uit Finland heeft maar een paar volgers, maar het account is actiever en het Instagramaccount blijkt te zijn gekoppeld aan hun populaire Facebookaccount.

In tegenstelling tot bibliotheken hebben musea Instagram wel weten te vinden – daar leent hun collectie zich wellicht beter voor. Ook hier helaas geen sprekende voorbeelden uit Nederland. Het museum met de meeste volgers op Instagram is het Brooklyn Museum in New York, met maar liefst 7800 volgers. Dit museum zet volledig in op sociale media: het Twitteraccount telt bijna 350.000 volgers en op Facebook kreeg het museum al meer dan 50.000 'likes'.

Profileren

Rob Coers, internettrainer en initiatiefnemer van de introductiecursus voor web 2.0, '23 Dingen', zit sinds vorig jaar zomer op Instagram. 'Naarmate ik meer foto's maakte met de app en oude foto's uit mijn Flickralbums gebruikte, kreeg ik steeds meer reacties en "Likes". Dergelijke complimentjes werken goed op het gemoed ☺'.

Statigram

Een handige site om niet via de telefoon maar via het web bij Instagram te komen, is Statigram (statigr.am). Deze site is gebouwd rond de content van Instagram en heeft als voordeel dat je ook statistieken te zien krijgt: hoe vaak zijn je foto's bekeken en hoe vaak gewaardeerd. Zoeken naar #tags of gebruikers is vanwege het grotere scherm met meerdere kolommen makkelijker dan op de telefoon.

De site biedt nog meer extra's. Statigram heeft een format om een wedstrijd of 'contest' mee aan te maken, de zogeheten *Photocontest Toolkit*. Hiermee kun je op een originele manier een groep benaderen. Je zou een wedstrijd kunnen uitzetten wie de mooiste of leukste foto maakt van jouw bibliotheek of erfgoedinstelling, en zo meer betrokkenheid bij je collectie en/of activiteiten kunnen genereren.

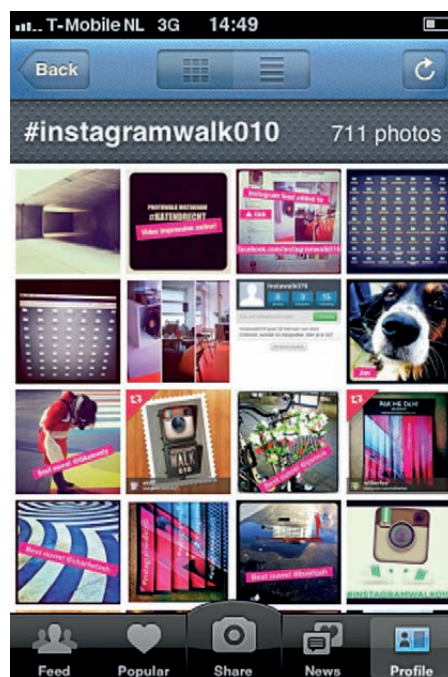
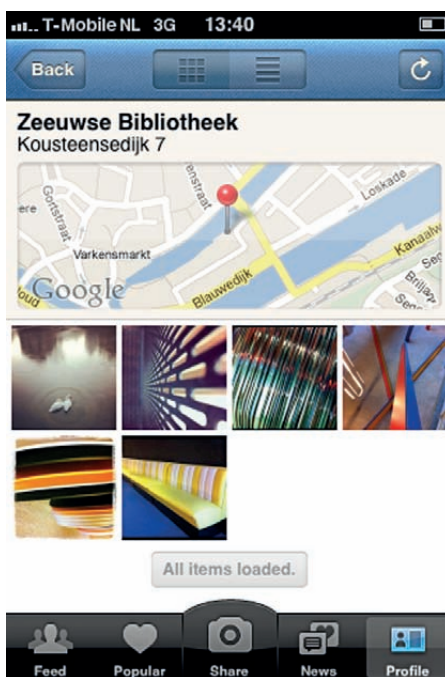
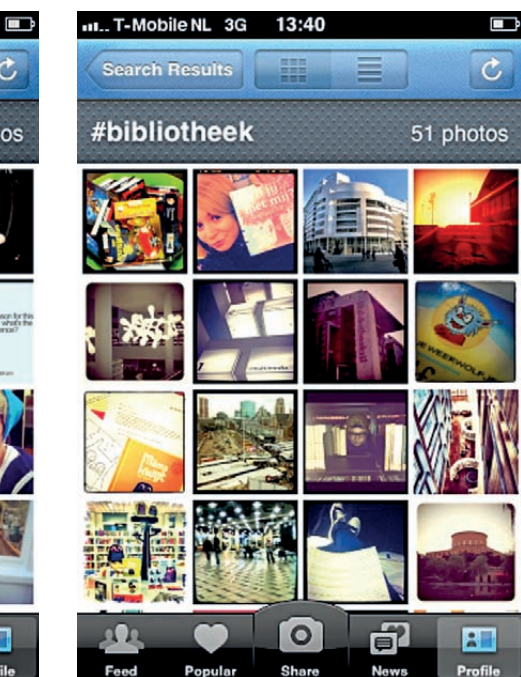
Een van de leukste dingen vindt Coers het taggen. 'Als dat fenomeen ergens mooi te zien is, dan is het wel op Instagram. Heel creatief gaan gebruikers met beeldbeschrijvingen om.' Tags worden ook veelvuldig gebruikt op Twitter en op Flickr, maar in Instagram zijn ze extra belangrijk om foto's van verschillende gebruikers te kunnen groeperen.

Coers denkt zeker dat bibliotheken zich via Instagram kunnen profileren: 'Als je het vergelijkt met Flickr of Picasa, is Instagram veel beter op mobiel gebruik ingericht. Snel een fotootje van een evenement. Of

mookie, grappige dingen die je tijdens het werkt tegenkomt, media-gericht. Instagram is te koppelen aan Twitter en Facebook, dus met de verspreiding naar je volgers op andere sociale media zit het dan ook wel goed.'

Tot slot

Instagram lijkt een goede manier te zijn om doelgroepen via beelden te attenderen op een collectie, gebouw of een evenement. Op een sprekende manier kun je zo laten zien dat je aanwezig bent en kan je als inspirerende en prikkelende omgeving in *the picture* blijven. <

Jubileumeditie BOBCATSSS gevierd in Amsterdam

Van 23 tot en met 25 januari vond in Amsterdam het BOBCATSSS-congres 2012 plaats. Eric Sieverts geeft een korte impressie.

Door: Eric Sieverts

Hoewel van oorsprong een vooral Nederlands initiatief, was het jaarlijkse BOBCATSSS-congres nog nooit eerder hier gehouden. De twintigste aflevering was aanleiding die nu eens wel in Amsterdam te houden. Bijzondere kenmerken van deze congressenreeks:

- > veel deelnemers uit Oost-Europese landen (het congres was destijds mede opgezet om die landen in aanraking te brengen met nieuwe ontwikkelingen in het vak);
- > vaak in een Oost-Europees land gehouden (om het voor deelnemers uit die landen niet te duur te maken);
- > gericht op deelname door studenten, als toehoorders, sprekers en medeorganisatoren.

Van de oorspronkelijke negen deelnemende landen van de letters uit BOBCATSSS, is dat aantal intussen gegroeid tot meer dan dertig, waaronder zelfs de VS. Studentenparticipatie staat echter nog altijd centraal. Ook dit keer werd meer dan de helft van de bijdragen geheel of gedeeltelijk door studenten verzorgd. Dat aspect geeft altijd een heel bijzonder accent aan deze congressen. Tegelijkertijd maakt dat het lastig om met andere congressen te concurreren op het punt van kwaliteit. Deelnemers die gewend zijn regelmatig naar gewone internationale

congressen te gaan, blijken daardoor wel eens wat teleurgesteld. Niettemin was het zeker de moeite waard, dankzij een vlekkeloze organisatie (door studenten en docenten uit Amsterdam, Groningen en Stuttgart), een paar uitstekende keynotes en een aantrekkelijk 'social program' en het jeugdig enthousiasme van de deelnemers.

De belangrijkste keynotes zijn

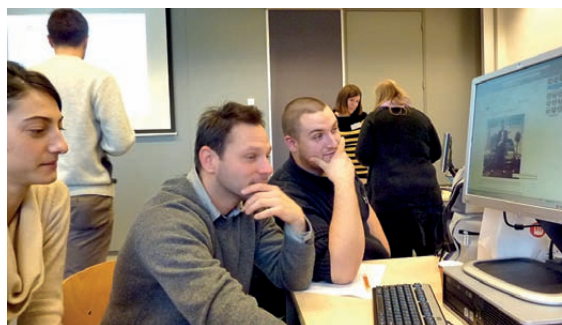
in hun geheel op internet terug te kijken:

- > Anne Helmond – The Like Economy and the Politics of Data in the Social Web (<http://is.gd/J13Eie>);
- > Karin Spink – Privacy is the cornerstone of personal safety (<http://is.gd/Lmk6G0> en <http://is.gd/bhUOqs> (pdf));
- > Paul Sturges – The Brain and e-Information: Lessons from Popular Neuroscience

(<http://is.gd/NmZSNd>);

Op www.bobcatsss2012.org/live-stream/ zijn behalve deze drie ook nog achttien andere presentaties aanwezig. En kijk dan vooral nog even naar 'Disliking the like' (<http://is.gd/1V3owZ>).

Volgend jaar januari organiseren Ankara en Kopenhagen samen BOBCATSSS 2013 in Ankara. Hopelijk ligt daar dan minder sneeuw dan nu. <

Foto's: NPSIG2012

Eric Sieverts

Google valt op zijn ace

Foto: Jan-Jaap Heine

Foto: Jan-Jaap Heine

Eric Sieverts is
redacteur van
InformatieProfessional
en freelance docent
en adviseur

Het einde van Google is al heel wat keren aangekondigd. Soms als *wishful thinking*, omdat Google voor sommigen de rol van *evil empire* van Microsoft heeft overgenomen. Soms vanwege veranderend informatiegedrag, omdat men liever door zijn sociale cirkels op Facebook geïnformeerd wil worden dan zelf te moeten zoeken. Soms uit ontevredenheid met Google als dienst – vooral door informatieprofessionals, die hun eigen zoekbehoeften als maatgevend zien. Tot die laatste categorie behoor ik zelf. Zelfs professioneel voelen we ons zo afhankelijk van Google, dat elke verslechtering bijna als persoonlijk affront wordt gevoeld, zeker als Google het beter denkt te weten dan wijzelf.

Is er dan zoveel mis met Google? Heeft u even?

- > Google introduceert met veel poeha diensten waarop niemand zit te wachten en die dus ook weer snel verdwijnen (Buzz, Wave, ...).
 - > Google beëindigt diensten die mensen wel leuk vinden (Desktop search, Google Toolbar, Wonderwheel, Timeline, Code search, Google Squared en nog 40 andere...).
 - > Google verandert elke week de functionaliteit op zijn zoekscherm.
 - > Google verdonkeremaant ineens de link naar het geavanceerde zoekscherm, eerst een beetje door het onder een tandwielje te verbergen, dan helemaal zolang je nog niks gezocht hebt, en stopt het dan toch weer standaard onder dat tandwielje.
 - > Google laat de link naar zijn vertaalhulp verdwijnen, eerst onder het tandwielje, dan eventjes helemaal en dan toch weer onder het tandwielje.
 - > Google verstopt de 'related' en 'cache' links in de site-preview pop-up.
 - > Google denkt beter te weten wat ik bedoel dan ikzelf en past voortaan zonder toestemming te vragen mijn zoekvraag aan.
 - > Google gaat ongevraagd ook zoeken op allerlei enigszins gelijkende of verwante woorden waarin ik helemaal niet geïnteresseerd ben.
 - > Google vindt het ineens niet meer nodig dat alle ingetikte zoektermen in het zoekresultaat voorkomen en bepaalt eigenmachtig welke mogen ontbreken.
 - > Google schaft de + syntax voor exact zoeken af, omdat de nieuwe dienst Google+ een centrale rol is toebedacht.
 - > Geschrokken van alle negatieve reacties op bovenstaand gedoe introduceert Google ijlings de 'Verbatim'-functie waarmee je wel letterlijk (of eigenlijk 'woordelijk') zoekt op wat je intikt.
 - > Google voert ongevraagde personalisatie van zoekresultaten via sociale cirkels verder door om Google+ sterker als concurrent van Facebook en Twitter te promoten.
 - > ... en dan heb ik vast nog een heleboel vergeten.
- Maar wat gebruik ik zelf als ik iets zoek? Nog steeds Google!
Arghhhh.
- Geloof ik nu echt dat Facebook Google zal verdringen? Op Read-WriteWeb-blog zag ik net een oproep om je massaal bij Facebook af te melden, omdat Facebook met zijn problematische privacy en kapitalistische beursgang de rol van *evil empire* al weer van Google lijkt over te nemen. Misschien gaat Facebook dus ook wel op zijn gezicht.

Nieuwe bedreigingen voor vrij internetverkeer

De Amerikaanse antipiraterijwetten SOPA en PIPA en in Europa ACTA lijken de vrije toegang tot (online) informatie te gaan inperken. Amerikaanse bibliotheekorganisaties tekenen al geruime tijd protest aan. In een open brief vroeg Jeroen de Boer, samen met collega Edwin Mijnsbergen, de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB) zich over ACTA uit te spreken. En hoe zit het met Nederlandse informatieprofessionals? 'Aan de kritische houding van onze Amerikaanse vakcollega's kunnen we een voorbeeld nemen.'

Jeroen de Boer

**'SOPA, PIPA en ACTA
hebben vergaande
consequenties voor
privacy, netneutraliteit
en vrijheid van
meningsuiting'**

Het is elke dag een verrassing welke beperkende maatregelen inzake auteursrecht-overtreding nu weer uit de hoge hoed van de contentindustrie getoverd worden. Binnen een tijdsbestek van een paar weken bereikte de controverse rond SOPA haar hoogtepunt, kraaide Stichting Brein victorie bij de gerechtelijke uitspraak om The Pirate Bay te blokkeren, haalde de sluiting van MegaUpload alle journaals en ondertekende de Europese Commissie in Japan het ACTA-verdrag. Je zou bijna vergeten dat in september vorig jaar in Europa ook de termijn voor naburige rechten op geluidsdragers werd verlengd van vijftig naar zeventig jaar.

Anders gezegd: er is een sterke ontwikkeling gaande om geldende auteursrecht-regelingen te verlengen en het toezicht

erop en de sanctionering bij overtreding ervan aan te scherpen. Drijvende krachten hierachter zijn de entertainmentindustrie en andere houders van auteursrecht- en patentdragende producten. Opmerkelijk is dat dit indruist tegen de roep van wetenschappers en de technologiesector om het huidige digitale tijdperk en de onbeperkte internettoegang juist te gebruiken om het auteursrecht om te vormen en te flexibiliseren.

Achter de acroniemen SOPA, PIPA en ACTA gaat een wereld van beleidsvoorstellen schuil die als doel hebben om niet alleen piraterij van fysieke goederen, maar ook van digitaal intellectueel eigendom te bestrijden. Aangezien deze beleidsvoorstellen potentieel vergaande consequenties hebben voor privacy, netneutraliteit en vrijheid van meningsuiting, riepen ze kortgeleden een storm van protesten op. Met als resultaat dat SOPA en PIPA voorlopig van de agenda zijn gehaald. Ook het protest tegen het wereldwijde ACTA-verdrag neemt toe, voornamelijk omdat de Europese Commissie het verdrag op 26 januari in Tokio heeft ondertekend. Het Europees Parlement stemt in de tweede week van juni over het verdrag.

Wie is...

Jeroen de Boer (1973) is co-ordinator muziek bij Stichting Bibliotheken Midden-Fryslân. Hij houdt zich (daarnaast) bezig met thema's als bibliotheekinnovatie, auteursrecht, netneutraliteit en open source.

SOPA en PIPA

De Amerikaanse wetsvoorstellen SOPA en PIPA doorlopen momenteel hun procedure in het Amerikaanse Congres. SOPA, de Stop Online Piracy Act, werd in oktober 2011 bij het Huis van Afgevaardigden ingediend door de republikeinse senator Lamar Smith. Het wetsvoorstel geeft de Amerikaanse justitie en auteursrechthebbers meer mogelijkheden om de online uitwisseling van auteursrechtelijk beschermde content te bestrijden. SOPA bouwt voort op de Protect IP Act, inmiddels beter bekend als PIPA. Protect IP, de Preventing Real Online Threats to Economic Creativity and Theft of Intellectual Property Act, werd een half jaar voor SOPA ingediend bij de Amerikaanse Senaat.

Beide voorstellen hebben als hoofddoel het onbereikbaar maken van zogenaamde *rogue* websites. Dit zijn niet-Amerikaanse sites die inbreuk maken op content waarop Amerikaans auteursrecht rust. SOPA gaat hierin verder dan PIPA, omdat het elke website die op een of andere manier piraterij faciliteert, als onwettig beschouwt. PIPA beperkt zich tot websites die zich enkel en alleen met piraterij bezighouden.

In de aanpak van de rogues verschillen SOPA en PIPA overigens niet. Een van de oorspronkelijk beoogde manieren om deze sites 'onzichtbaar' te maken, was het verwijderen van de domeinnamen uit het Domain Name System (DNS). Met deze werkwijze wordt alleen de url gewist, maar het onderliggende ip-adres niet. Als je dit nummer kent, kan je geblokkeerde sites dus wel bezoeken. Zowel vertegenwoordigers uit de technologiesector als burgerrechtenorganisaties veroordeelden dit onderdeel, omdat het censuur zou kunnen faciliteren.

Los van het al dan niet aanpassen van het DNS-systeem, stellen criticasters tevens dat Amerikaanse websites wel degelijk onder de wetgeving kunnen vallen. Ook verwijzingen naar illegaal geachte content kunnen immers strafbaar worden gemaakt. Voor social media-bedrijven en hosting providers, maar ook voor bibliotheken is het lastig om te controleren of content al dan niet 'illegaal' is. Daarnaast kunnen makers van zoekmachines, zoals Google, worden gedwongen resultaten te verwijderen en kunnen betalingen via bedrijven als PayPal en Visa worden ge-

Illustratie: Eric van den Berg

blokkeerd. Inmiddels heeft senator Lamar Smith toegezegd de DNS-blokkade uit het voorstel te schrappen.¹

ACTA

Na het optrekken van de rook rondom het protest tegen SOPA/PIPA is de focus van kritische beschouwers verschoven naar Europa. De Europese Commissie zette eind januari haar handtekening onder ACTA (Anti-Counterfeiting Trade Agreement), een verdrag dat schadelijker wordt geacht dan SOPA/PIPA. Zo is ACTA een handelsverdrag met een wereldwijde focus; het wordt inmiddels ook ondersteund door bijvoorbeeld de VS, Australië, Japan en de G8. Juist doordat het een handelsverdrag is,

'Informatieprofessionals zouden juist op de bres moeten staan voor een vrij en open functionerend internet'

'Niet de klassieke lobby, maar internetters hebben het tij weten te keren'

boezemt het voorstanders van een vrij internet angst in. De controle erop onttrekt zich namelijk aan de wetgeving van afzonderlijke landen of de Verenigde Naties; het verdrag valt onder de verantwoordelijkheid van een nog nieuw op te richten handhavingsorganisatie. En ook al hebben politici zoals Maxime Verhagen en Neelie Kroes ons op het hart gedrukt dat ACTA geldende wet- en regelgeving

respecteert, critici menen dat dat niet het geval zal zijn.²

Een van de meest bekritiseerde onderdelen is de bepaling dat bij onrechtmatig gebruik van auteursrechtelijk beschermde content het strafrecht en niet het huidige civiele recht van toepassing is. Daarnaast wordt gevreesd dat internetproviders verantwoordelijk worden gemaakt voor wat er op hun netwerken gebeurt. Een bijkomend probleem hierbij is dat deze verantwoordelijkheid zeker voor kleine bedrijven of startups niet te dragen is. Het ontbreekt hen vaak aan tijd en geld om hieraan te kunnen voldoen. De vrees dat ACTA op die manier bijdraagt aan een anti-competitieve markt, is dan ook niet ongegrond.

De onzekerheid over eventuele consequenties voor burgers wordt gevoed door het al vijf jaar durende onderhandelingsproces dat, afgezien van wat uitgelekte drafts, lange tijd volledig onzichtbaar was voor de publieke opinie en belangenbehartigers. Dit is een van de redenen dat een grote meerderheid van het Europees Parlement (EP) tegen ratificatie ervan is. De ACTA-rapporteur van het EP, Kader Arif, trok zich eind januari terug uit deze

functie.³ Een schijnvertoning noemde hij het proces dat leidde naar ondertekening door de Commissie.

Protest

De wijze waarop de Amerikaanse voorstellen voorlopig tot stilstand zijn gebracht, is bijzonder te noemen. In een artikel in Forbes, 'Who Really Stopped SOPA, and Why?', wordt stap voor stap uiteengezet hoe internetters, en niet de klassieke lobby, het tij hebben weten te keren.⁴ De miljoenen demonstratietweets richting het Congres en de ondersteuners van de regelgeving gingen uiteindelijk om één essentiële vraag: Wie staat aan het roer van de digitale evolutie?

Die slinger is de afgelopen weken uitgeslagen naar het publiek. Niet de lobbykracht van Silicon Valley, maar de roep om netneutraliteit en vrijheid van meningsuiting door de digitale burger heeft Congresleden aan het denken gezet – al is een definitief besluit over SOPA/PIPA nog niet genomen. Bovendien ligt er ook nog een alternatief voorstel op tafel: de op 17 december jl. geïntroduceerde en onder andere door Google ondersteunde OPEN Act.

Het succesvolle protest tegen SOPA/PIPA lijkt de reden dat er nu zelfde publieke stem inzake ACTA weerklinkt. Via verschillende petitities zijn binnen korte tijd ruim anderhalf miljoen handtekeningen verzameld, die worden aangeboden aan het Europees Parlement.⁵ Daarnaast vinden er ook protestacties in real life plaats. Zo gingen in Polen tienduizenden mensen de straat op om te betogen tegen ondertekening van ACTA. In Amsterdam vond op 11 februari een betoging plaats.⁶

Gevolgen voor bibliotheken

Al vanaf 2008 tekenden Amerikaanse bibliotheekorganisaties verschillende keren protest aan tegen ACTA.⁷ Zij trokken daarbij samen op met belangenorganisaties zoals de Electronic Frontier Foundation, NetCoalition en Public Knowledge. Van de Amerikaanse overheid eisten zij transparantie in het onderhandelingsproces; ook werd vanzelfsprekend aangedrongen op het afwijzen ervan door het Witte Huis. Aan beide oproepen werd echter geen gehoor gegeven. Ook IFLA (International Federation of

Downloadverbod in Nederland?

Ondanks bezwaren bij een meerderheid in de Tweede Kamer houdt staatssecretaris Teeven tot nu toe vast aan zijn plannen voor een downloadverbod. Zijn plan betekent dat benadeelde partijen via de civielrechtelijke weg overtreders van de auteurswet aan kunnen pakken. Teeven heeft meermalen benadrukt dat hij hierbij niet direct denkt aan de individuele downloader, maar garanties kan hij niet geven, zeker niet als Nederland het ACTA-verdrag zou ratificeren.

Een kamermeerderheid sprak zich in december uit tegen zijn voornemens vanwege de rol die internet-serviceproviders zouden moeten spelen bij het blokkeren van sites ('de ISP als politie-agent') en de mogelijke aantasting van de privacy van de internetgebruiker. Door verschillende partijen zijn alternatieven aangedragen om auteursrechten te beschermen en artiesten een redelijke vergoeding te kunnen bieden. In een of

andere vorm zou daarvoor de 'thuis kopiëregeling' (voor eigen gebruik mag je een kopie maken) gehandhaafd moeten worden. Maar daar wil Teeven nu juist van af. Het vergoedingsstelsel voor de thuis kopie is al een tijd bevroren en er moet nu echt iets gebeuren tegen het illegaal downloaden, zegt hij.

Aan een voorstel van D66 voor een nieuwe collectieve vergoedingsregeling (het 'radiomodel') kleven volgens Teeven ook bezwaren. Hij werkt verder aan zijn wetsontwerp met een downloadverbod. Als het zover komt, zullen ook instellingen zoals bibliotheken waar gebruikers direct toegang hebben tot het internet, met de nieuwe regels worden geconfronteerd. Rechtszaken zijn mogelijk als vertegenwoordigers van auteursrechthebbers ontdekken dat via bibliotheken illegaal materiaal wordt gedownload. Ook al zijn de downloaders dan niet meer te achterhalen.

Jos van Dijk

Library Organisations) en de ALA (American Library Organisation) lieten zich negatief uit over ACTA in het algemeen en de eventuele gevolgen voor bibliotheken in het bijzonder. Zij vrezen onder andere voor de aantasting van digitale bronnen en privacyschending van gebruikers. Verder zou het aankopen van geïmporteerde content lastiger kunnen worden, zo niet onmogelijk gemaakt en is er de aanname dat de vrijheid van meningsuiting onder druk komt te staan. In het laatste geval wordt vooral gedacht aan platforms die mede floreren dankzij user-generated content. Dit betreft dan in eerste instantie websites als YouTube en Twitter, maar kan in theorie ook betrekking hebben op wiki's en fora die gefaciliteerd worden door bibliotheken.

Illustratief voor wat er kan gebeuren, is de lopende aanklacht door The Author's Guild en enkele individuele auteurs tegen de Cornell University en de universiteiten van Michigan, Indiana, California en Wisconsin.⁸ Deze universiteiten werken alle mee aan het digitaliseringsproject HathiTrust⁹ en hebben inmiddels, hoofdzakelijk uit preservings- en onderzoeks-oogpunt, zeven miljoen boeken gedigitaliseerd.¹⁰ Het grootste deel ervan betreft zogenaamde verweesde werken: titels waarvan de rechthebbenden onvindbaar of onbekend zijn. De aanklacht omvat in principe alles wat samenhangt met het ontvangen, opslaan en in digitale vorm beperkt beschikbaar stellen van verweesde werken door HathiTrust. Volgens de aanklagers wordt daardoor het auteursrecht op die titels overtreden.¹¹

IFLA stelt in haar reactie mede daarom dat een uitgebalanceerd auteursrecht-beleid door ACTA onder druk kan komen te staan.¹² Zonder te betwisten dat makers een redelijke vergoeding voor hun werk moeten krijgen, wordt benadrukt dat fair use en het publieke domein onmisbaar zijn voor een dynamische samenleving. Om het evenwicht tussen markt en maatschappij te bewaren, wordt de voorkeur uitgesproken voor een discussie binnen de WIPO (World Intellectual Property Organization) en niet de eenzijdige aanpak vanuit ACTA.

Aansprakelijkheid

Ook inzake SOPA lieten Amerikaanse collega's hun afkeuring blijken. De ALA

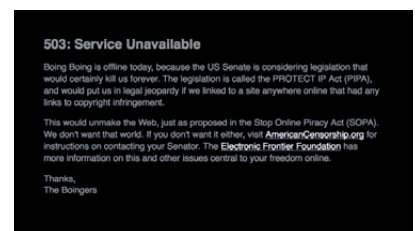
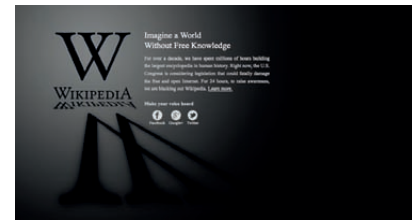
plaatste een inventarisatie van de voorstellen online; kort en bondig werden hierin de maatregelen en consequenties ervan uiteengezet.¹³ Het grootste probleem is dat bibliotheken in theorie aansprakelijk kunnen worden gesteld wanneer er op hun netwerken illegale activiteiten plaatsvinden. Zo kan bijvoorbeeld de voorgestelde verbreding van het begrip *willful infringement* (bewuste overtreding vanuit een commercieel oogpunt) in de richting van overtreding in algemene zin, leiden tot gigantische boetes, oplopend tot 150.000 dollar per gedownload object (boek, cd, et cetera). Daarnaast wordt gevreesd dat het streaming aanbieden van content aan banden wordt gelegd, ook wanneer dat door een bibliotheek wordt beoordeeld als fair use en non-profit.

In een brief aan senator Smith zette de Library Copyright Alliance (als penvoerder van de American Library Association, de Association of College and Research Libraries en de Association of Research Libraries) vervolgens nog eens bovengenoemde mogelijke gevolgen uiteen.¹⁴

Flexibilisering auteursrecht of strengere regels?

In Nederland heeft FOBID, het overlegforum van bibliotheken in Nederland, in augustus 2010 deelgenomen aan de internetconsultatie inzake ACTA.¹⁵ In een brief, mede ondertekend door onder andere Bits of Freedom, Nederland Kennisland en de Consumentenbond, wordt de Nederlandse regering opgeroepen alles in het werk te stellen om meer transparantie te bewerkstelligen. Daarnaast wordt verzocht ACTA te beperken tot namaakgoederen en het verdrag niet uit te breiden tot de handhaving van intellectuele eigendomsrechten in de digitale omgeving. Om dit te bereiken, werd de regering verzocht via internationale betrekkingen en met

'Vanaf 2008 hebben Amerikaanse bibliotheekorganisaties al protest aangetekend tegen ACTA'

Op 18 januari ging de Engelse editie van Wikipedia 24 uur op zwart, uit protest tegen de omstrede, Amerikaanse antipiraterijwetten SOPA en PIPA. Andere internetbedrijven voerden die dag ook actie

gelijkgestemde landen druk uit te oefenen op de onderhandelingspartners van ACTA. De argumenten zijn onder andere een gevreesde rol van tussenpersonen (bijvoorbeeld ISP's) om het internetverkeer te controleren en (daardoor) de mogelijkheid tot het ontstaan van zelfcensuur.

Over het auteursrecht staat in de brief van FOBID dat 'repressieve handhaving van het auteursrecht jegens individuele internetgebruikers bovendien niet leidt tot een duurzame oplossing van het conflict tussen de verspreiding van informatie in de digitale omgeving en het auteursrecht'.

In die zin is het interessant om op te merken dat Ab de Vries, voorzitter van de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB), in een reactie op een open brief¹⁶ waarin werd gevraagd om in deze discussie een positie in te nemen schrijft dat 'auteursrechtelijke bescherming en vrije toegang tot informatie hand in hand gaan. Bibliotheken dragen daar medeverantwoordelijkheid voor. Om die reden hebben bibliotheken ook belang bij goede afspraken en regelgeving op het gebied van downloaden. Dat mag niet vergeten worden.'¹⁷

Waar de FOBID dus stelt dat repressieve handhaving niet werkt, houdt de VOB

'Aan de kritische houding van Amerikaanse bibliotheken kunnen we een voorbeeld nemen'

zich daarover op de vlakte. Dit is mede interessant vanwege de al eerder genoemde wens dit moment aan te grijpen voor het aanpassen van het auteursrecht aan de huidige tijd. Marietje Schaake, D66-Europarlementariër, stelt bijvoorbeeld dat er eerst een feitelijk debat gevoerd moet worden waaraan, naast de contentindustrie, ook makers, marktvernieuwers en consumenten deelnemen en waarin alle auteursrechtaspecten aan bod komen. Pas daarna zou handhaving, zoals in het geval van ACTA, aan de orde zijn.¹⁸ Inventariseren vóór reguleren dus.

Waar zijn de informatieprofessionals?

Aan de kritische houding van Amerikaanse bibliotheken en (internationale) maatschappelijke belangenorganisaties kunnen Nederlandse bibliotheekcollega's een voorbeeld nemen. In de discussie over ACTA, maar bijvoorbeeld ook een puur binnenlandse aangelegenheid als het downloadverbod of de sluiting van

Nationalisering van internet

Het inperken van de vrije uitwisseling van informatie via internet wordt niet alleen bedreigd door allerlei nationale en internationale maatregelen ter bescherming van intellectuele eigendomsrechten. In januari maakten twee grote spelers op internet, Google en Twitter, kort na elkaar bekend dat zij zich gaan conformeren aan alle nationale wetten van landen waar ze als bedrijf actief zijn, dus ook aan wetten die grenzen stellen aan de uitingsvrijheid. Twitter gebruikt geografisch afgestelde filters om berichten die strijdig zouden kunnen zijn met lokale wetten te blokkeren. Google doet iets dergelijks om te voorkomen dat bij dit bedrijf aangesloten bloggers over de schreef gaan. Het motief is puur commercieel. Net als andere bedrijven kunnen deze multinationale media-giganten het zich niet veroorloven uit bepaalde gebieden te worden buitengesloten als zij in de ogen van nationale machthebbers wetsovertredingen faciliteren. De maatregelen worden verdedigd door voor een bepaald land geblokkeerde tweets en blogs wel overal elders toegankelijk te houden. Een schrale troost voor de burgers van een dictatoriaal geregeerd land die hun me-

ning willen uiten. Ze kunnen in het buitenland gehoord worden.

Op de achtergrond spelen fundamentele vragen over de toekomst van het internet. De belofte van de nieuwe media op een vrije, onbeperkte, internationale communicatie staat onder druk. Informatie kost geld. De verspreiding van informatie kost geld. Maar op internet is 'gratis' nog steeds de norm. Bedrijven als Google, Twitter, Facebook zijn voor hun winst afhankelijk van advertenties. Die lopen ze mis, of die brengen minder op, als ze zich niet conformeren aan de geldende – nog steeds voornamelijk nationale – wetgeving. Wij willen het gratis en gemakkelijk toegankelijke internet niet om zeep helpen, lijken de bedrijven te zeggen, maar dan moeten de gebruikers niet zeuren over commercialisering en dan moeten we ook de ruimte krijgen om ons overal zonder al te veel problemen verder te ontwikkelen. En voor de winst van deze multinationale, globaliserende bedrijven moet de gebruiker dus maar buigen voor de vrijheidsbeperkende maatregelen van zijn eigen nationale regering.

Jos van Dijk

websites zoals The Pirate Bay, zijn de bibliotheken volstrekt onzichtbaar. Sterker nog, de enige tweets die er door collega's aan gewijd werden, gingen over de kans of een webblokkade kansen biedt voor de fysieke bibliotheek. Zonder het belang van de fysieke bibliotheek te onderschatten, is dat een volstrekt verkeerde benadering. Informatieprofessionals zouden juist op de bres moeten staan voor een vrij en open functionerend internet. Dat is de reden geweest om de Vereniging Openbare Bibliotheken in een open brief te vragen of zij hierin voor zichzelf een rol weggelegd zien. Dat blijkt (nog) niet zo, maar juist omdat het nog geen gelopen race is, is het des te meer gewenst dat er een heldere positie wordt ingenomen. <

Noten

- 1] lamarsmith.house.gov/News/DocumentSingle.aspx?DocumentID=274902.
- 2] webwereld.nl/nieuws/109402/-isp-s-toch-politie-agent-bij-naleving-acta-.html.
- 3] www.kader-arif.fr/actualites.php?actualite_id=148.

- 4] www.forbes.com/sites/larrydownes/2012/01/25/who-really-stopped-sopa-and-why/.
- 5] www.avaaz.org/en/stop_acta/?cl=1548743912&v=12326.
- 6] <https://www.facebook.com/events/366916189988648/>.
- 7] arstechnica.com/tech-policy/news/2009/07/acta-no-internet-ars.
- 8] cornellsun.com/node/47787.
- 9] www.hathitrust.org/.
- 10] www.informatieprofessional.nl/nieuws/8762-amerikaanse-universiteitsbibliotheken-publiceren-verweerde-werken-online.html.
- 11] copyright.columbia.edu/copyright/2011/10/03/hathitrust-and-the-litigation-path/.
- 12] www.ifla.org/publications/ifla-position-on-the-anti-counterfeiting-trade-agreement.
- 13] www.districtdispatch.org/wp-content/uploads/2012/01/ALA_pipasopaopen_ref_guide.pdf.
- 14] www.librarycopyrightalliance.org/bm-doc/lca-sopa-8nov11.pdf.
- 15] internetconsultatie.nl/acta/.
- 16] jeroendeboer.net/2012/01/18/open-brief-aan-de-vob-de-vrijheid-van-het-internet-ligt-onder-vuur/.
- 17] www.debibliotheken.nl/nc/items/article/open-brief-aan-vob-over-vrijheid-internet.html.
- 18] torrentfreak.com/we-need-copyright-reform-not-acta-120204/.

Het verrijken van publicaties

Een verrijkte publicatie is een nieuw publicatietype bestaande uit een traditionele publicatie (een boek, artikel of een rapport) verrijkt met aanvullende informatie, zoals achterliggende onderzoeksdata, audiovisueel materiaal of commentaren. Deze informatie kan al beschikbaar zijn ten tijde van het gereedkomen van de publicatie of kan na het publiceren worden gegenereerd (commentaar; gebruikscijfers). Een verrijkte publicatie kan dus veranderen in de tijd. Deze verrijking maakt onderzoek transparanter. De grote uitdaging is: hoe zorgen we ervoor dat een onderzoeker zonder technische kennis zo'n samengestelde publicatie kan maken? Arjan Hogenaar behandelt in vogelvlucht de stappen naar de totstandkoming van deze nieuwe infrastructuur en doet aanbevelingen voor vervolgactiviteiten.

Arjan Hogenaar

Foto: Eric Sieverts

Stap 1: Blauwdruk die architectuur heet

De eerste stap is het opzetten van een architectuur. Zonder zo'n architectuur, waarbinnen onderzoekers naar eigen be-

lieven informatieobjecten aan elkaar kunnen koppelen, is het überhaupt niet mogelijk een verrijkte publicatie te creëren. De eerste theoretische exercitie om met gebruikmaking van Resource Description Framework (rdf) zo'n architectuur

op te zetten, werd door Jane Hunter [1] in 2006 uiteengezet in een artikel over 'Scientific Publication Packages'. Met dit artikel gaf zij de aanzet tot een discussie over het koppelen van gerelateerde informatiebronnen. In diezelfde periode werd binnen de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) gestart met een verbreding van het toenmalige DAREnet. Het resultaat is NARCIS, de door DANS beheerde portal die naast de DAREnet-content (beschrijvingen van artikelen) ook toegang biedt tot informatie over onderzoekers, onderzoeksinstituten, (lopend) onderzoek en datasets. Toegang tot de bestanddelen van de

Wie is...

Arjan Hogenaar is beleidsmedewerker bij DANS. Hij is binnen dit instituut betrokken bij projecten die beogen de infrastructuur voor data te verbeteren. Hiermee bevordert Hogenaar samen met collega's de duurzame toegang tot digitale onderzoeksgegevens.

'Aanmaken van verrijkte publicaties achteraf kost veel extra werk'

'Scientific Publication Packages' dus, maar dan zonder hun onderlinge relaties. De 'Scientific Publication Packages' gingen in het Nederlandse spraakgebruik overigens al snel 'Verrijkte Publicaties' heten.

Vrij kort na het verschijnen van het artikel van Jane Hunter kregen onderzoekers Herbert van de Sompel en Carl Lagoze het idee om het hergebruik en de uitwisseling van objecten binnen internet te bevorderen. Dublin Core metadata-elementen en het metadata harvesting protocol van het Open Archive Initiative (OAI-PMH) zijn onvoldoende geschikt voor het beschrijven van een samengesteld object. Bij een samengesteld object – een logisch geheel van aan elkaar gerelateerde deelobjecten – is te denken aan de hoofdstukken van een digitaal boek. Ook een verrijkte publicatie is een samengesteld object (maar niet elk samengesteld object is een verrijkte publicatie).

Het geheel van objecten mét hun onderlinge relaties heet een aggregatie. Het vernieuwende van het door Van de Sompel en Lagoze in 2008 geïntroduceerde OAI-ORE (Object Re-use and Exchange) [2] maakt het mogelijk uitwisselbare beschrijvingen van verrijkte publicaties te maken in de vorm van dergelijke aggregaties.

De aggregatie zelf kan gezien worden als het resultaat van intellectuele inspanning van een onderzoeker. Het is daarom nodig om ook een beschrijving van de aggregatie mee te geven waaruit is af te leiden wie ervan de samensteller is. Deze beschrijving heet in het OAI-ORE-model een Resource Map.

In het simpelste model bestaat de aggrega-

tie uit enkelvoudige objecten. Het model staat het beschrijven van bestaande aggregaties binnen een nieuwe aggregatie echter probleemloos toe.

Stap 2: Ontwikkelen van object- en datamodel

In SURFshare-verband is verder nagedacht over opslag en beheer van dit nieuwe publicatietype. Zo legt het in het kader van het Europese DRIVER-project ontwikkelde objectmodel voor verrijkte publicaties [3] tien *requirements* vast voor opslag en beheer. Vervolgens is binnen SURFshare gewerkt aan de ontwikkeling van een correct datamodel, waarvan begin 2011 versie 0.9 [4] beschikbaar is gekomen.

Inmiddels is OAI-ORE in combinatie met rdf/xml te beschouwen als een de facto standaard voor de beschrijving van verrijkte publicaties. Ook tools die in het buitenland worden of zijn ontwikkeld, maken hier gebruik van. Met als voordeel dat in de nabije toekomst internationale ontsluiting en uitwisseling mogelijk wordt.

Tegelijkertijd blijft OAI-PMH het protocol voor het harvesten van metadata, ook die van verrijkte publicaties. Niet verplicht, maar wel zeer wenselijk is het om alleen informatiebronnen waarvan een Uniform Resource Identifier (URI) bekend is op te nemen. Als nadere specificatie is het aan te bevelen de identificatie van de informatiebronnen te scheiden van hun locatie. Dit kan door toepassing van Persistent Identifiers (URN:NBN; doi; handle).

Stap 3: Onderzoekers aan de slag

Zodra de contouren van het datamodel stonden, was de tijd rijp om onderzoekers – de groep waar het allemaal om te doen is – bij de ontwikkelingen te betrekken. Eind 2010 is door SURFfoundation een tender 'Verrijkte Publicaties' uitgezet, met als doel om onderzoekers te laten werken met de binnen SURFshare ontwikkelde tools, afspraken en standaarden op dit gebied. Met andere woorden: de tender toetste wat in de periode 2006-2010 is ontwikkeld aan de praktijk van de onderzoeker. Uiteindelijk zijn er in 2011 zes projecten van start gegaan.

Stap 4: Visualisatie die tot de verbeelding spreekt

Een serialisatie in rdf/xml is de meest eenvoudige representatie van een verrijkte publicatie (zie figuur 1). Voor een gewone gebruiker blijft het echter lastig om de onderlinge relaties te doorgronden.

Om die relaties toch inzichtelijk te maken, gaf SURFfoundation in 2010 opdracht tot de ontwikkeling van een visualisatietool, genaamd LiveContext.¹ Deze tool vertaalt in rdf/xml aangeleverde beschrijvingen in overzichtelijke grafische presentaties. LiveContext is in 2011 ook in NARCIS geïntegreerd (zie figuur 2).

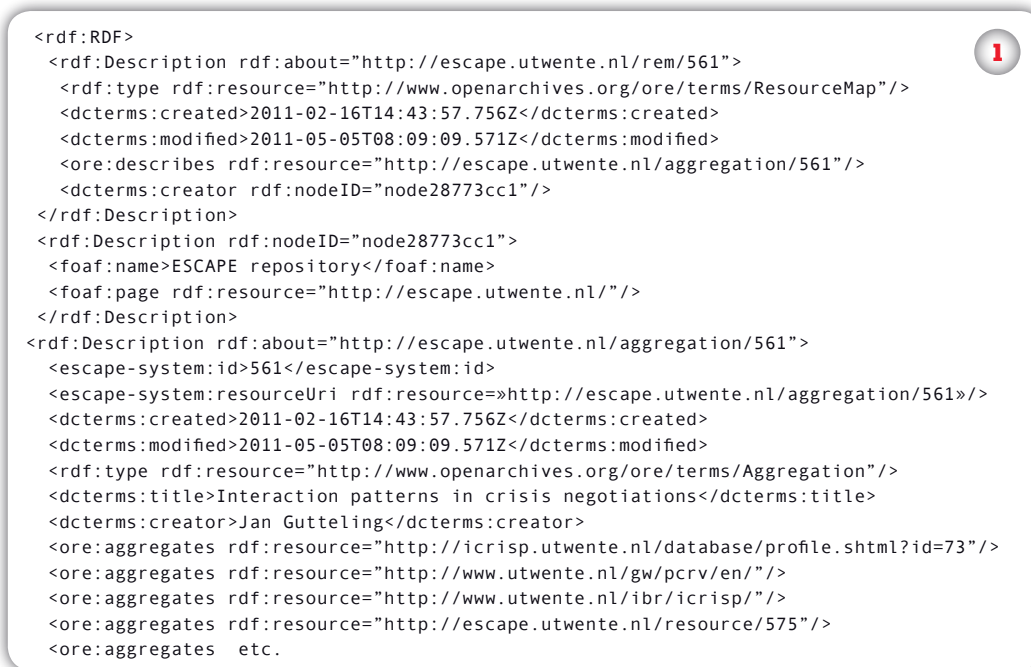
Stap 5: Uitkomsten van de tenderprojecten Verrijkte Publicaties in NARCIS

Het bleek voor onderzoekers geen simpele klus om verrijkte publicaties aan te maken die ook nog eens grafisch juist weergegeven konden worden. Het ging de onderzoekers er primair om correcte beschrijvingen in Atom of rdf/xml te produceren. Daarbij bleek dat ze soms te maken hadden met gecompliceerde informatiebestanden die zich niet altijd even gemakkelijk in het datamodel lieten dwingen. Toch slaagden de onderzoekers erin de nodige beschrijvingen op te leveren.

DANS heeft op twee manieren getest hoe die beschrijvingen door de NARCIS-portal verwerkt zouden worden. Allereerst is de aangeleverde rdf/xml aangeboden aan de W3C rdf-validator. Naast valide rdf/xml bleken er ook beschrijvingen opgeleverd te zijn met meer of minder grote afwijkingen. Vaak waren het kleine foutjes, veroorzaakt door de tijdsdruk waaronder de onderzoekers moesten werken (ze hadden slechts vijf maanden de tijd voor het aanleveren).

Ten tweede heeft DANS getest hoe de aangeleverde rdf/xml in de LiveContext visualiser getoond werd. In tegenstelling tot de verwachting blijkt valide rdf/xml niet altijd een correcte grafische weergave op te leveren. Zo kan valide rdf/xml termen bevatten die afkomstig zijn uit een niet correct beschreven ontologie. De visualiser kan hier niet goed mee uit de voeten.

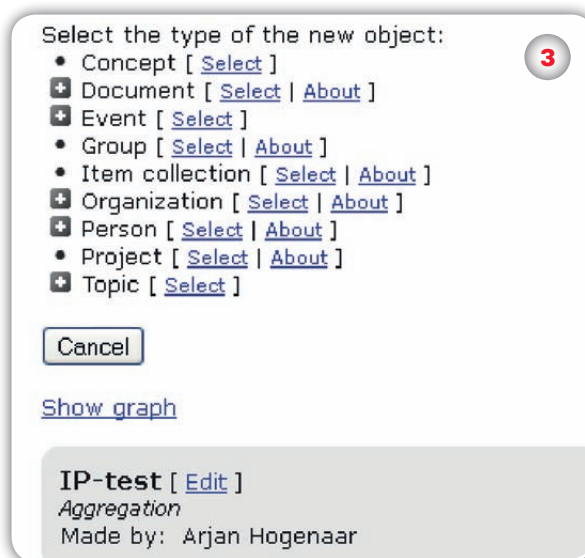
In de tenderprojecten hebben de meeste onderzoekers ervoor gekozen zelf hun beschrijvingen in Atom of rdf/xml aan

Figuur 1. De rdf/xml-weergave van een verrijkte publicatie

Figuur 2. Grafische weergave in NARCIS van de rdf/xml van figuur 1

Figuur 3. Beeld van de tool ESCAPE2 bij aanmaken van verrijkte publicaties

te maken. Anderen hebben ervoor gekozen om gebruik te maken van een bestaande tool van de Universiteit Twente (ESCAPE2, zie figuur 3). Het voordeel van zo'n tool is dat de onderzoeker alleen hoeft na te denken over wat hij combineert en niet over hoe hij rdf/xml moet produceren. Na het aanmaken van de titel van de aggregatie krijgt de onderzoeker de mogelijkheid naar believen documenten, personen, projecten, groepen en dergelijke toe te voegen. De tool legt automatisch de juiste relaties vast. In de praktijk bleken verrijkte publicaties

die met de ESCAPE2 tool waren aangemaakt, valide rdf/xml op te leveren die bovendien probleemloos grafisch kon worden weergegeven. Buiten de tenderprojecten om heeft DANS onderzocht of nu nog los van elkaar voorkomende informatieonderdelen in NARCIS aan elkaar gerelateerd konden worden met gebruikmaking van het eerder genoemde datamodel. Hiertoe zijn onder andere beschrijvingen van promotieprojecten gekoppeld aan de uitkomsten hiervan: de dissertaties. Het bleek heel goed mogelijk op basis van deze bestand-

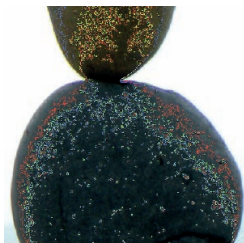
delen verrijkte publicaties samen te stellen en te tonen binnen NARCIS.

Beeld van huidige infrastructuur

Uit de hierboven beschreven stappen kan het volgende beeld van de infrastructuur voor verrijkte publicaties gedestilleerd worden:

- 1 een onderzoeker beschikt over een tool om samengestelde objecten aan te maken (bijvoorbeeld ESCAPE2);
- 2 met behulp van de tool bepaalt hij wel-

‘Uitgevers zijn inmiddels ook overtuigd van de meerwaarde van verrijkte publicaties’

ke objecten deel gaan uitmaken van de verrijkte publicatie en wat de relaties zijn tussen die objecten. Desgewenst kan hij ook aangeven waarom hij die relaties heeft gelegd. De objecten worden in principe gekozen uit bestaande (duurzame) repositories.² In het kader van de duurzaamheid is toepassing van persistent identifiers bij de objecten een voorwaarde. Omdat een object ook onderdeel kan zijn van een andere verrijkte publicatie, is het mogelijk om impliciete relaties tussen (complexe) objecten zichtbaar te maken;

3 de tool vertaalt de geselecteerde objecten met hun relaties in rdf/xml en slaat

de beschrijvingen op in een repository; 4 de repository met beschrijvingen wordt door serviceproviders als NARCIS geharvest;

5 de serviceproviders hebben hun infrastructuur aangepast zodat de verrijkte publicaties grafisch kunnen worden weergegeven;

6 gebruikers van systemen als NARCIS hebben de mogelijkheid de beschrijvingen als rdf/xml op hun eigen computer op te slaan;

7 de onderzoeker kan aan gebruikers rechten verlenen om het object verder te verrijken (met commentaar, extra afbeeldingen, et cetera).

Buitenlandse ontwikkelingen

Ook in het buitenland staan de ontwikkelingen op het gebied van verrijkte publicaties niet stil. De gedachte heeft postgevat dat het handig is de onderzoekers te voorzien van tools waarmee ze snel correcte beschrijvingen van verrijkte publicaties kunnen maken. Het zou goed zijn deze

tools in internationaal verband te evalueren, zodat een onderzoeker kan zien in welke gevallen hij welke tool zou kunnen gebruiken. Daarnaast heeft de Europese Commissie het belang van het samenbrengen van publicaties en additionele informatie onderkend.

Twee belangrijke tools zijn:

eScienceDoc

eScienceDoc is een initiatief van het Max Planck Gesellschaft en FIZ Karlsruhe. Het initiatief heeft inmiddels software opgeleverd die onder een open source-licentie vrij beschikbaar is voor andere organisaties. Zij kunnen eScienceDoc aan-

passen aan hun eigen wensen en behoeften. De principes lijken op die van de ESCAPE-tool. Onderzoekers kunnen beschrijvingen aanmaken van hun traditionele publicaties, inclusief verrijkingen (datasets; beschrijvingen van auteurs etc.).

Scope en Lore

Omdat Jane Hunter in 2006 de aanzet heeft gegeven tot het nadenken over een infrastructuur voor verrijkte publicaties, mogen haar initiatieven SCOPE en LORE hier niet ontbreken. SCOPE (Scientific Compound Object Publishing and Editing) en LORE (Literature Object Re-use and Exchange) zijn beide tools die een onderzoeker kan gebruiken om op simpele wijze verrijkte publicaties aan te maken. Ook

kennen beide tools visualisers die het gemakkelijker maken de verbanden tussen de componenten te herkennen. SCOPE en LORE maken beide gebruik van het OAI-ORE-protocol. De met deze tools aangemaakte verrijkte publicaties hebben dan ook meer overeenkomsten met wat binnen de SURFshare-tender is geproduceerd dan de binnen eScienceDoc opgeleverde objecten.

Een belangrijke ontwikkeling is :

OpenAIRE plus

OpenAIRE plus is geen tool, maar wel een ontwikkeling die in dit verband belangrijk is. Het is een Europees project dat beoogt de diverse typen output van onderzoek met een subsidie van via KP7 of ERC publiek toegan-

kelijk te maken. OpenAIRE plus wil een Europese infrastructuur voor verrijkte publicaties opzetten die deels zal zijn gebaseerd op die welke binnen DRIVER en binnen Nederland zijn opgezet.

Tijdig starten

Het aanmaken van verrijkte publicaties achteraf kost veel extra werk (en dus geld). Hetzelfde verschijnsel trad op in de beginfase van de klassieke repositories toen in 2003 vele papieren publicaties retrospectief gedigitaliseerd moesten worden. Om in de toekomst van extra werk gevrijwaard te worden, verdient het aanbeveling de productie in te passen in de workflow van de onderzoeker. De onderzoeker maakt bij het produceren van datasets en publicaties nu ook al gebruik van allerlei gerelateerde informatie, zonder deze vast te leggen. Met de juiste, slimme tools moet het mogelijk zijn zonder tijdverlies samengestelde objecten aan te maken. Het feit dat binnen Europa (OpenAIRE plus) al concreet wordt nagedacht over het verplicht laten opslaan van output in de vorm van dit nieuwe publicatietype, kan bijdragen aan een snelle aanpassing van de workflow.

Beheer en kosten

Het beheer van repositories met beschrijvingen van verrijkte publicaties is niet wezenlijk anders dan het beheer van klassieke repositories. Wanneer de beschrijvingen bovendien zijn opgebouwd uit informatieobjecten afkomstig uit bestaande trusted digital repositories³ voor datasets en publicaties, zal ook het beheer van de achterliggende objecten niet moeilijk zijn. Complexer wordt het als in een later stadium informatieobjecten worden toegevoegd (of worden gewijzigd). In het laatste geval verandert het karakter van de verrijkte publicatie van statisch in dy-

namisch. Dit vereist een beheersysteem dat het mogelijk maakt de verschillende verschijningsvormen in de tijd te kunnen reconstrueren. Het beheer brengt kosten mee, met name het beheer van dynamische objecten.

DANS wordt nu al geconfronteerd met aangeleverde datasets die onlosmakelijk gekoppeld zijn aan een bepaalde applicatie. Alleen beheer van dataset én applicatie is zinvol. Het is niet onlogisch om de kosten voor het onderhoud van een dergelijke applicatie bij degene te leggen die de informatie heeft aangeleverd.

Een soortgelijke constructie is denkbaar voor verrijkte publicaties. Hier is sprake van een analogie met het OpenAIREplus-project [5]: de EU als subsidievertrekker verplicht de onderzoeker om de resultaten van het onderzoek (dataset(s) plus publicatie(s)) vrij toegankelijk te maken. In ruil hiervoor is het de onderzoeker toegestaan om de kosten voor blijvende Open Access op te nemen in een subsidieaanvraag. Zo verkrijgt de onderzoeker de middelen om bij te dragen aan duurzaam beheer. Vanzelfsprekend zou deze oplossing ook kunnen worden toegepast bij nationale subsidies zoals van NWO.

Duurzaamheid

Een onderzoeker kan een verrijkte publicatie op vele manieren samenstellen. In het ideale geval gebruikt hij informatieobjecten die zijn opgeslagen in duurzame repositories, zoals in het online archiveringssysteem EASY van DANS. Deze duurzaamheid wordt verder vergroot door aan zowel de overkoepelende beschrijving als aan de onderliggende informatieonderdelen persistent identifiers toe te kennen. Wanneer een onderzoeker niet-duurzame objecten wil opnemen, ontstaat het risico dat de duurzaamheid van het gehele object in gevaar komt. Een oplossing voor dit probleem zou kunnen zijn om de objecten uit niet-duurzame repositories over te hevelen naar een Europese duurzame repository van 'weesobjecten'.

Relatie met commerciële uitgevers

Hoewel in eerste instantie afwachtend, zijn uitgevers inmiddels ook overtuigd van de meerwaarde van verrijkte publicaties. In dit artikel kunnen de ontwikke-

lingen waar commerciële uitgevers bij betrokken zijn, slechts kort aangestipt worden. Na het bekende initiatief uit 2009 van Elsevier inzake 'Article of the Future' zijn allerlei samenwerkingsverbanden ontstaan tussen uitgevers, onderzoekers en subsidieverleners.

Veelbelovend is het FORCE11 (Future of Research Communication and e-Scholarship) initiatief. Deze groep waarin vele stakeholders samenwerken heeft een manifest gepubliceerd⁴ waarin concrete stappen worden voorgesteld om wetenschappelijke communicatie te verbeteren. FORCE11 stelt dat wetenschappelijke informatie zoveel mogelijk vrij toegankelijk dient te zijn. Een meerwaarde is het toevoegen van aanvullende informatie aan traditionele publicaties in de vorm van *research objects*. Deze research objects zijn vrijwel synoniem aan verrijkte publicaties. Als uitgevers deze visie gaan overnemen, zullen zij moeten overstappen op een geheel nieuw businessmodel dat eerder op het creëren van die meerwaarde zal zijn gebaseerd dan op het verkopen van (digitale) boeken en tijdschriften.

Toekomst

In het afgelopen jaar is een aanzet gegeven tot het in samenhang weergeven van wetenschappelijke publicaties. Er is veel ervaring opgedaan en er is veel waardering voor de onderzoekers die bereid waren hun nek uit te steken om wetenschappelijke informatie op geheel nieuwe wijze te presenteren. Het is ook duidelijk dat er nog veel stappen zullen volgen. Wat doen we bijvoorbeeld met het gebruik van ontologieën? In de praktijk blijkt er behoefte te bestaan aan vele ontologieën om de verschillende informatieobjecten in een verrijkte publicatie te kunnen beschrijven. Wildgroei is echter ongewenst, omdat het validatieproces onbeheersbaar dreigt te worden. Samen met onderzoekers uit diverse disciplines en uit verschillende landen zou een evenwichtige set ontologieën ontwikkeld moeten worden. En hoe gaan we om met de grenzen van een samengesteld object? Het model biedt onderzoekers in principe de mogelijkheid alle op internet beschikbare objecten aan elkaar te koppelen. Maar niemand zit te wachten op een verdubbeling van internet. Het zou best eens zo kunnen zijn dat de expertise van de informatiespecialist hier hard nodig is.<

'In het ideale geval gebruiken onderzoekers informatieobjecten die zijn opgeslagen in duurzame repositories'

Noten

- 1) wiki.surffoundation.nl/display/vp/LiveContext.
- 2) In theorie kan een onderzoeker ook een beschrijving van een gedrukte publicatie onderdeel laten uitmaken van een verrijkte publicatie. Het is aan te bevelen dit slechts bij hoge uitzondering te doen, omdat dit de transparantie deels weer tenietdoet.
- 3) Trusted Digital Repositories zijn repositories die voldoen aan bepaalde voorwaarden met betrekking tot de duurzaamheid van de opgeslagen informatie. Een voorbeeld van die voorwaarden staat in het Data Seal of Approval (www.datasealofapproval.org).
- 4) force11.org/sites/default/files/book_attachments/Force11Manifesto20111028.pdf.

Geraadpleegde literatuur

- 1) Hunter, J. Scientific Publication Packages – A Selective Approach to the Communication and Archival of Scientific Output'. In: *International Journal of Digital Curation* 1 (2006). www.ijdc.net/index.php/ijdc/article/view/8.
- 2) Lagoze, C & Van de Sompel, H. ORE User Guide – Primer (2008). www.openarchives.org/ore/1.0/primer.
- 3) Verhaar P. *Objectmodel Enhanced Publications* (2008). wiki.surffoundation.nl/display/standards/Objectmodel+Enhanced+Publications.
- 4) Bijsterbosch, M. *Resource Maps in RDF XML*, version 0.9 (2011). wiki.surffoundation.nl/display/vp/Resource+Maps+in+RDF+XML.
- 5) Paving the way to an open scientific information space: OpenAIREplus – linking peer-reviewed literature to associated data. Press release december 2011, www.openaire.eu/nl/component/content/article/76-highlights/326-openaire-plus-press-release.

Competenties van reference librarians nu en in de toekomst

Zoals zoveel beroepen is ook dat van informatiespecialisten onderhevig aan veel veranderingen. Onder invloed van alomtegenwoordige internettoegang en het gebruik van zoekmachines en sociale media op het web, neemt de informatiebalie bij hogeschool- en universiteitsbibliotheken al lang niet meer de centrale plek in die deze tien jaar geleden had. Jos van Helvoort rapporteert over de eisen die het 'reference work', naar de mening van vakreferenten en informatiespecialisten zelf, vandaag de dag en in de nabij toekomst aan hen stelt.

Jos van Helvoort

De gegevens die hier gepresenteerd worden, komen voort uit een online enquête die onderdeel was van een groter, internationaal vergelijkend onderzoek naar de gewenste competenties van reference librarians.* In deze bijdrage beperk ik me tot de uitkomsten van het onderzoek in Nederland. De resultaten voor het internationaal vergelijkend onderzoek zullen naar verwachting in het najaar van 2012 in een Engelstalig journal worden gepubliceerd.

In het internationale onderzoek wordt gesproken over competenties van 'reference librarians' maar voor de situatie in Nederland is deze functiebenaming moeilijk hanteerbaar. Traditioneel wordt deze vertaald als 'inlichtingenfunctionaris', maar die term is inmiddels al lang niet meer in gebruik (zie ook IFLA 2006).

'Online zoeken is de belangrijkste ict-skill'

Functiebenamingen die wel vaak worden gebruikt, zijn 'vakreferent' (met name bij universiteitsbibliotheken) en 'informatiespecialist'. In de Nederlandstalige variant van de online vragenlijst is dat probleem opgelost door in de inleiding aan te geven dat het gaat om 'die functionarissen, werkzaam in bibliotheken van universi-

teiten of hogescholen, die onderzoekers, docenten en studenten aan hun instelling ondersteunen in het gebruik van wetenschappelijke (vak)informatie'. Vervolgens is aangegeven dat in het vervolg van de enquête korthedshalve de term 'informatiespecialist' zou worden gebruikt voor alle bedoelde functies waar dit type werkzaamheden wordt verricht.

Dit voorbeeld maakt duidelijk dat de Engelstalige vragenlijst van het internationale onderzoek niet alleen moest worden vertaald naar de Nederlandse taal, maar dat er ook een 'vertaling' nodig was naar de Nederlandse situatie. Dit lastige karwei is in samenspraak gedaan met Josje Calff die in 1999 rapporteerde over een soortgelijk onderzoek in Nederland en daarbij ook al inging op de verwarring rond de functiebenamingen.

Wie is...

Jos van Helvoort werkt als hogeschool-docent aan de opleiding IDM van De Haagse Hogeschool. Daarnaast doet hij onderzoek naar informatievaardigheden in het hoger onderwijs en is hij lid van de FOBID-Opleidingscommissie. Dit artikel is geschreven op persoonlijke titel.

Vragen en respondenten

In de enquête is onder andere gevraagd naar drie soorten vaardigheden die, naar de mening van de respondenten, van belang zijn voor hun huidige functie als informatiespecialist: algemene vaardigheden en kwalificaties (te kiezen uit een lijst van competenties, zie tabel A op pagina 28), ict-vaar-

**‘Bibliotheek-
administratieve
werkzaamheden
zijn minder relevant
geworden’**

onderzoek en is ten behoeve van het internationale onderzoek toegevoegd. De betrekkelijk hoge score voor deze antwoordmogelijkheid in het Nederlandse onderzoek is een aanwijzing dat het verzorgen van opleidingen en instructies door de Nederlandse informatiespecialisten inmiddels als onderdeel van hun takenpakket wordt gezien.

Foto's: Melle de Winter

TU Delft, Library of Architecture

digheden (te kiezen uit een lijst van acht, zie tabel B) en (inter)persoonlijke vaardigheden (te kiezen uit een lijst van veertien, zie tabel C). Daarna volgde een vergelijkbare set van vragen waarin gevraagd werd naar het belang van dezelfde vaardigheden voor hun functie in de komende tien jaar. Ten slotte werd een open vraag gesteld naar de belangrijkste zaken die men de afgelopen jaren heeft zien veranderen. Honderdtwintig respondenten hebben de vragen met betrekking tot de vaardigheden en kwalificaties ten behoeve van het huidige werk beantwoord. Deze 120 respondenten kunnen worden verdeeld over drie groepen: 51 van hen waren werkzaam aan een UB, 48 aan een hogeschoolbibliotheek en 21 elders.

Uitkomsten

Welke competenties en vaardigheden vinden de respondenten op dit moment van belang voor het werk van een informatiespecialist? Figuur 1 (zie pagina 28) geeft de vijf algemene vaardigheden en kwalificaties die het vaakst zijn genoemd. De drie meest genoemde kwalificaties vormen ook de topdrie in het Amerikaanse onderzoek van Laura Saunders (zie voetnoot). Beheersing van een vreemde taal scoort in het Amerikaanse onderzoek veel lager, maar dat is te verklaren met het gegeven dat Engels de voertaal in het wetenschappelijke communicatieproces is. Pedagogisch inzicht en didactische vaardigheden ontbraken als optie in het Amerikaanse

Verschillen

Een andere interessante vraag is die naar verschillen tussen de drie onderscheiden groepen respondenten. In het overzicht van de vijf meest genoemde kwalificaties in figuur 1 komt geen enkele antwoordoptie voor op het gebied van vooropleiding. Informatiespecialisten werkzaam aan hogeschoolbibliotheeken noemen die echter wel binnen hun topdrie. Velen van hen hechten aan een (bachelor)opleiding op het gebied van bibliotheek- en informatiewetenschappen (veertig keer genoemd; 83,3 procent), terwijl informatiespecialisten uit de UB's dit slechts zeventien keer noemen (33,3 procent). Statistisch gezien gaat het hier dan ook om een zeer significant verschil tussen deze twee groepen respondenten.

‘Gebruik van social media is erg belangrijk’

Figuur 1.

Vaakst genoemde kwalificaties voor het huidige werk van een informatiespecialist

Omgekeerd noemen informatiespecialisten bij UB's vaak een masteropleiding (anders dan bibliotheek- en informatiewetenschappen) terwijl dat veel minder vaak wordt genoemd door informatiespecialisten die werkzaam zijn aan hogeschoolbibliotheken of elders.

Andere kwalificaties die significante verschillen tussen de drie doelgroepen opleverden, zijn beheersing van een vreemde taal (vooral genoemd door UB-respondenten), kennis van catalogiseren (juist weinig genoemd door UB-respondenten) en pedagogisch inzicht en didactische vaardigheden (relatief weinig genoemd door respondenten die werkzaam zijn bij een niet-onderwijsinstelling).

Andere skills

De belangrijkste ict-skill voor informatiespecialisten is volgens de respondenten

(zoals te verwachten) het online zoeken (figuur 2). Naast het onderhouden van webpagina's met bronnen, nieuws en instructies is het gebruik van social media tegenwoordig erg belangrijk volgens de respondenten van deze survey. Dit wordt dan ook veel vaker genoemd dan vraagbeantwoording via chat of SMS (negentien keer genoemd). Met betrekking tot ict-skills zijn er geen significante verschillen op te merken tussen de drie verschillende doelgroepen.

Van de persoonlijke vaardigheden worden die op het gebied van mondelinge en schriftelijke communicatie het vaakst genoemd (110 respectievelijk 103 keer). Informatiespecialisten hechten duidelijk veel waarde aan dergelijke (inter)persoonlijke vaardigheden want behalve deze twee werden ook de opties 'luistervaardigheid', 'makkelijk benaderbaar' en het 'onderhouden van betrekkingen met

collega's uit de eigen organisatie' meer dan 90 keer genoemd.

Wat is er veranderd?

Op de open vraag naar zaken die men de afgelopen vijf tot tien jaar heeft zien veranderen, wordt uiteraard de overgang van print naar digitaal genoemd. De functie is echter ook veel minder bureaugebonden geworden. Veel respondenten geven aan dat ze nog wel degelijk individuele vragen en verzoeken afhandelen, maar dat dat nu vooral digitaal gebeurt via e-mail, sociale media en mobiele kanalen ('virtual reference'). Daarnaast wordt veel proactiever gewerkt door 'bronnenknoppen' klaar te zetten op digitale platforms en het online publiceren van 'tutorials'. De klanten willen bij voorkeur immers zelf hun informatie zoeken.

De verandering die het vaakst genoemd wordt, is echter de toegenomen aandacht voor het verzorgen van opleiding en instructie en andere vormen van 'embedded librarianship'. Een voorbeeld van dat laatste is deelname aan onderzoek waarbij de informatiespecialist (al of niet op projectbasis) deel uitmaakt van het researchteam (zie ook Carlson & Kneale 2011). Bibliotheekadministratieve werkzaamheden (vooral cataloguswerk) en collectievorming zijn voorbeelden van taken waarvan respondenten zeggen dat ze minder belangrijk zijn geworden.

Competenties voor de toekomst

In de survey werd niet alleen gevraagd naar belangrijke competenties voor het

A Algemene vaardigheden en kwalificaties waaruit kon worden gekozen

- ☐ Een opleiding in bibliotheek- en informatiewetenschappen op bachelorniveau
- ☐ Een andere opleiding op bachelorniveau
- ☐ Een opleiding in bibliotheek- en informatiewetenschappen op mastersniveau
- ☐ Een andere opleiding op mastersniveau
- ☐ Budgetteren
- ☐ Beheersing van een vreemde taal
- ☐ Marketing
- ☐ Leidinggevende ervaring
- ☐ Ervaring met het doen van onderzoek / publiceren
- ☐ Kennis van catalogiseren
- ☐ Kennis van toetsing en beoordeling
- ☐ Klantgerichtheid en een dienstverlenende instelling
- ☐ Bekendheid met gedrukte naslagwerken en bibliografieën
- ☐ Bekendheid met elektronische naslagwerken en bibliografieën
- ☐ Vaardigheid in het zoeken in informatiebestanden
- ☐ Onderhandelingsvaardigheden (bijvoorbeeld met aanbieders van diensten)
- ☐ Kennis van actueel nieuws
- ☐ Interviewvaardigheden (met name 'reference interview')
- ☐ Pedagogisch inzicht en didactische vaardigheden

B ICT-vaardigheden waaruit kon worden gekozen

- ☐ Online zoeken
- ☐ Programmeren
- ☐ Webdesign
- ☐ Onderhoud van webpagina's
- ☐ Gebruik van social media (blogging, Twitter, Facebook, MySpace)
- ☐ Oplossen van hardwareproblemen
- ☐ Oplossen van softwareproblemen
- ☐ Chatten / SMS'en

C Persoonlijke vaardigheden of persoonskenmerken waaruit kon worden gekozen

- ☐ Goede mondelinge communicatie
- ☐ Goede schriftelijke communicatie
- ☐ Luistervaardigheid
- ☐ Kunnen samenwerken in teams
- ☐ Makkelijk benaderbaar
- ☐ Doceervaardigheden
- ☐ (Intrinsieke) persoonlijke motivatie
- ☐ Stressbestendigheid
- ☐ Goede betrekkingen onderhouden met collega's uit de eigen organisatie
- ☐ Goede betrekkingen onderhouden met collega's van andere (bibliotheek)organisaties
- ☐ Conflicthantering
- ☐ Aanpassingsvermogen/flexibiliteit
- ☐ Gevoel voor humor
- ☐ Organisatiebewustzijn

huidige werk maar ook naar belangrijke vaardigheden en kwalificaties voor het werk in de komende tien jaar. Deze vragen werden door 110 respondenten beantwoord (45 UB, 44 hogeschool, 21 elders) en hun antwoorden zijn vergeleken met de antwoorden van dezelfde 110 respondenten op de vragen met betrekking tot het hedendaagse werk.

Het algemene beeld is dat er weinig verschillen zijn. Kwalificaties en vaardigheden die voor het huidige functioneren het vaakst worden genoemd, worden ook het meest genoemd voor de toekomstige taakuitoefening. Dat geldt zowel voor algemene vaardigheden en kwalificaties als voor de ict-vaardigheden en de (inter)persoonlijke vaardigheden.

De belangrijkste uitzondering op dit algemene beeld is het belang dat informatiespecialisten van hogeschoolbibliotheken hechten aan een bacheloropleiding op het gebied van bibliotheek- en informatiewetenschappen. Van de 37 respondenten uit deze groep die vinden dat zo'n opleiding van belang is voor het huidige werk, zijn er 13 die menen dat dat voor het toekomstige werk niet zal gelden. Andersom is er geen enkele respondent die het voor het huidige werk niet belangrijk vindt en voor de toekomst wel.

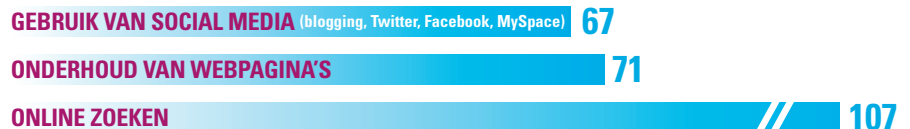
Een tweede opvallende constatering is dat informatieprofessionals die werkzaam zijn bij UB's (anders dan hun collega's van hogeschoolbibliotheken) voor het toekomstige werk minder vaak het belang van pedagogisch inzicht en didactische vaardigheden noemen dan voor het huidige werk (23 respectievelijk 32). Een verklaring zou kunnen zijn dat de collega's van de UB's in de toekomst meer een regisserende rol voor informatiespecialisten zien weggelegd dan een uitvoerende.

Op het gebied van ict-skills valt vooral op dat bekendheid met het gebruik van sociale media bij het toekomstige functioneren nog veel vaker wordt genoemd dan bij het tegenwoordige functioneren (verschuiving van 67 naar 84).

Conclusies

Hoewel informatiespecialisten vandaag de dag ook producent zijn van informatieoverzichten en (zoek)handleidingen voor specifieke gebruikersgroepen (bijvoorbeeld in de vorm van 'vertical portals' en wiki's), blijft het directe contact met indi-

Figuur 2.

Vaakst genoemde ict-skills voor het huidige werk van een informatiespecialist

viduele gebruikers (zoals ook Gilson 2011 constateert) een belangrijk aspect van het dagelijkse werk. De communicatiekanalen die worden gebruikt zijn echter steeds vaker digitaal waarbij naast e-mail en chat, sociale media als Facebook en Twitter een grote rol opeisen. Behalve aan het volgen van 'nieuws' kan daarbij gedacht worden aan het gebruik van zo'n kanaal voor promotie en marketing maar inmiddels worden Facebookpagina's door bibliotheken ook gebruikt voor het aanbieden van de diensten zelf in een omgeving waarvan men weet dat veel gebruikers er zich bevinden. Een goed voorbeeld daarvan is de Facebookpagina van de Bibliotheek Universiteit van Amsterdam (www.facebook.com/BibliotheekUvA) die de bibliotheekcatalogus in de vorm van een widget en een chatfunctie aanbiedt. Een tweede voorbeeld is het gebruik van Twitter voor het beantwoorden van referenvragen door middel van publiek toegankelijke tweets, al is daarbij natuurlijk wel een privacydilemma aan de orde (Steiner 2009, p. 5). In het onderzoek waarvan hier verslag werd gedaan, geven respondenten aan dat sociale media steeds belangrijker worden maar helaas wordt niet duidelijk in hoeverre zij er al op dergelijke innovatieve manieren gebruik van maken. Respondenten geven wel aan dat ze tegenwoordig veel meer tijd besteden aan het geven van opleiding en instructie. In de literatuur wordt echter de interessante vraag opgeworpen of informatiespecialisten op die didactische taak wel voldoende zijn voorbereid (zie bijvoorbeeld Bronstein 2011, p. 805). In het licht van de constatering hierboven dat informatie-

'Direct contact met individuele gebruikers blijft belangrijk aspect van het dagelijkse werk'

specialisten bij hogeschoolbibliotheken voor het toekomstige werk minder belang hechten aan een bacheloropleiding in het informatievak, dringt de vraag zich op of de IDM-opleidingen (ook al is hun doel breder dan het opleiden van reference librarians) hun curricula niet juist op dit didactische aspect zouden moeten versterken. <

* Het internationale onderzoek bouwde op zijn beurt voort op een Amerikaans onderzoek van Laura Saunders dat inmiddels als preprint op het web is te raadplegen (Saunders 2012).

Aangehaalde literatuur

- J Bronstein, J. (2011). The role and work perceptions of academic reference librarians: a qualitative inquiry. *Portal: Libraries and the Academy*, 11 (3), 791-811.
- J Calff, J. (1999). De vakreferenten onder druk door ICT. *InformatieProfessional*, 3 (4), 24-27.
- J Carlson, J. & Kneale, R. (2011). Embedded librarianship in the research context: navigating new waters. *College & Research Libraries News*, 72 (3), 167-170. Geraadpleegd op 15 januari 2012 op crln.acrl.org/content/72/3/167.
- J Gilson, T. (2011). Reference services today and tomorrow. *Searcher*, 19 (7), 32-35.
- J IFLA (2006). *Richtlijnen voor digitale inlichtingen* (Vertaald door Josje Calff). Laatste update: 7 februari 2006. Geraadpleegd op 20 januari 2012 op archive.ifla.org/VII/s36/pubs/drg03-nl.htm.
- J Saunders, L. (2012). Identifying core reference competencies from an employers' perspective. *College & Research Libraries*. Accepted paper. Geraadpleegd op 26 december 2011 op [crl.acrl.org/content/early/2011/08/26/crl-281-short](http://crln.acrl.org/content/early/2011/08/26/crl-281-short).
- J Steiner, H. (2009). Reference utility of social networking sites: options and functionality. *Library Hi Tech News*, 2009 (5/6), 4-6.

Check je smile

Boekverkoper Monique Burger schreef een prikkelend boek voor iedereen die met klanten te maken heeft. Ook bibliotheekmedewerkers.

Door: Carin Klompen

Groeten is gratis: hoe word ik de beste verkoper | Monique Burger | Houten-Antwerpen: Het Spectrum | 2011 | 114 p. | ISBN 9789000306688 | € 14,99 | Waardering: ●●●○○

Nu de boekenbranche het moeilijk heeft door het slechte economische klimaat, de ontleding en de digitalisering van de samenleving, kan het geen kwaad om je als boekhandelaar te laten inspireren door de Beste Boekverkoper van Nederland. In het wat schreeuwerig uitgegeven boekje *Groeten is gratis* beschrijft Monique Burger hoe

ze na jarenlang met veel succes en enthousiasme in een boekhandel te hebben gewerkt, in Amsterdam-Osdorp De Nieuwe Boekhandel begint.

Sterke punten

Haar eigen sterke punten maakt ze tot kernkwaliteiten van haar (zelfstandige) winkel, namelijk:

vakkundig, persoonlijk en vernieuwend. Alles wat je doet moet passen binnen je bedrijfsprofiel, vindt ze. Als voorbeeld geeft ze aan nooit handgeschreven mededelingen op te hangen in haar winkel. Ze durft het aan om een geldvrije (alleen pinnen) en groene, duurzame winkel te zijn en laat zien hoe ze dit duidelijk maakt aan haar klanten.

Zo krijgt niet iedereen automatisch zijn aankoop in een plastic tasje aangereikt. Ook betreft ze haar klanten actief bij de verkoop door ze zelf korte commentaren te laten schrijven over boeken die ze mooi vinden. De teksten worden zowel in de vorm van een buikbandje om het boek gevouwen als op de website geplaatst. Belangrijk is dat je veel aandacht besteedt aan hoe je omgaat met klanten. *Check je smile* is dan ook het credo.

Naast vele tips en adviezen worden de sociale media niet vergeten. Via Twitter werd De Nieuwe Boekhandel al wereldkundig gemaakt, nog voordat de winkel zijn deuren had geopend. Ook Burgers acties rondom de verkoop van ebooks – via de kassa in haar winkel – komen aan bod. Het boekje sluit af met het succesverhaal van de schijfster als winnares van de Albert Hogeveenbokaal. Hiermee wordt ze Nederlands Beste Boekverkoper. Direct daaropvolgend opent ze haar nieuwe winkel. Dat ze dit voor elkaar heeft gekregen, komt mede door de hulp

Uitingsvrijheid onder de loep

Enkele Utrechtse en Leidse rechtsgeleerden bundelden de reflecties van hun collega's over het Wilders-proces in een boek. Zijn de grenzen van de vrijheid van meningsuiting nu duidelijker getrokken?

Door: Jos van Dijk

Mag ik dit zeggen? Beschouwingen over de vrijheid van meningsuiting | Afshin Ellian, Gelin Molier en Tom Zwart | Den Haag: Boom Juridische uitgevers | 2011 | ISBN 9789089745941 | 380 p. | € 29,00 | Waardering: ●●●○○

Twee jaar geleden bepaalde het Amsterdamse Gerechtshof dat Geert Wilders alsnog vervolgd moest worden voor een reeks van uitspraken en zijn film over de islam. De twijfel over de juistheid van deze beslissing

was met name onder rechtsgeleerden van meet af aan groot. De vraag was of het strafrecht hier ingezet zou moeten worden voor een beperking van het publieke debat. Voorstanders van een proces brach-

ten daar tegen in dat er nu maar eens duidelijke grenzen gesteld zouden moeten worden. De vrijheid van meningsuiting is tenslotte ook in Nederland niet absoluut. De groeiende ergernis over de in veler

ogen onbeschofte uitspraken van Wilders gaf voeding aan het verlangen naar een duidelijke uitspraak van de rechter. Mag dat nu allemaal wel, wat die man zegt?

Vorig jaar juni kwam dan uiteindelijk het antwoord van de Amsterdamse rechtbank. Wilders werd op alle fronten vrijgesproken. Maar zijn met deze uitspraak nu de grenzen van de uitingsvrijheid duidelijker getrokken?

Grens trekken

Enkele Utrechtse en Leidse rechtsgeleerden bundelden de reflecties van hun collega's over het Wilders-proces in het boek *Mag ik dit zeggen? Beschouwingen over de vrijheid van meningsuiting*. De samenstellers Ellian, Molier en Zwart maken in hun inleiding direct al een voorbehoud. Een concreet antwoord op deze vraag mag van hen niet verwacht worden. Uit meerdere bijdragen blijkt verder dat de Amsterdamse rechter het in het proces Wilders ook niet makkelijker heeft gemaakt. Wilders

++++
++++
++++
++++

die ze kreeg van vele vrienden en collega's.

Feel good

Alles bij elkaar is het een feelgoodboek met een soort van optimisme dat je tegenkomt in populaire Amerikaanse managementboeken. Toch leest het boek als een hapklaar brokje vlot weg. Het is niet vernieuwend wat Monique Burger behandelt en soms zijn haar voorbeelden iets te simpel, maar tips zoals 'Kijk de klant aan, praat niet door hem heen' zijn zeker bruikbaar voor boekverkopers én bibliotheekmensen. En al ga je tijdens het lezen door vele open deuren, het is handig om allerlei praktische tips op een rijtje gepresenteerd te krijgen. Voor bibliotheekmanagers is *Groeten is gratis* bruikbaar om aan medewerkers uit te leggen waar ze op moeten letten om hun bibliotheek zo representatief mogelijk te maken, inclusief henzelf – zeker nu openbare bibliotheken zich steeds meer richten op het retailconcept. En ach, was iedereen maar zo enthousiast over het boekenvak. <

zat met zijn uitspraken een enkele keer op de grens, maar ging er – gegeven de context van het publieke debat althans – nooit overheen. Maar waar die grens nu precies getrokken zou moeten worden, bleef ook na de uitspraak in dit proces onduidelijk.

Van alle beschouwingen in deze bundel, die van de lezer wel enige tolerantie vereist voor academisch-juridisch taalgebruik en het vaak herhalen van enkele bekende cases, komt die van Gelijk Molier nog het dichtst bij een antwoord op de prangende vraag uit de titel. Molier verbindt het grondwetsartikel nadrukkelijk aan het voortbestaan van de liberaal-democratische rechtsstaat. Alleen als de grondslagen van de rechtsstaat in gevaar komen, moet er een grens getrokken worden. Dat betekent volgens Molier dat oproepen tot discriminatie en geweld wel, maar groepsbelediging en aanzetten tot haat niet in aanmerking komen voor vervolging. <

LEES VERDER OP:

INFORMATIE PROFESSIONAL.NL

website voor informatiewerkers

IP FLASH

onze gratis digitale nieuwsbrief

NIEUWS

blijf op de hoogte

AGENDA

alle congressen en cursussen

BANEN

dé vacatures voor professionals

LEVERANCIERSGIDS

van beveiliging tot selfservice

FILMPJES

elke week een vakvideo

REDACTIEBLOG

achtergronden bij het nieuws

BIJDRAGEN

verdiepende artikelen en verslagen

REAGEER

praat mee of plaats zelf een opinie of artikel

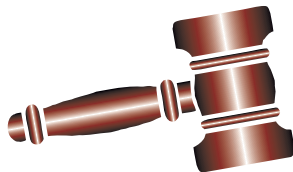

Maak goede afspraken met uw programmeur

Door: Mark Jansen

‘Maar waar heb ik dan 50.000 euro voor betaald?’ Deze vraag werd mij in een bespreking onlangs herhaaldelijk door de directeur van een nieuwe cliënt gesteld. Dit bedrijf was al bijna twee jaar druk bezig met de ontwikkeling van een nieuw product en voor de benodigde software was een externe programmeur ingeschakeld. De programmeur wilde op een gegeven moment meer betaald hebben en had, om die eis kracht bij te zetten, de door hem ontwikkelde software en alle daarbij horende

data van de servers verwijderd. Het gevolg liet zich raden: geen enkel (prototype van het nieuwe) product deed het meer en een groot deel van de organisatie lag (noodgedwongen) stil. Binnen een uur na het eerste telefoontje zaten we om de tafel om de

situatie te analyseren. Toen bleek dat er nauwelijks afspraken met de programmeur op papier stonden. Er waren slechts facturen met als enige omschrijving ‘softwareontwikkeling’, een uurtarief en het aantal in rekening gebrachte uren. Allerlei zaken die normaal gesproken in een overeenkomst voor de ontwikkeling van software worden geregeld – denk aan functionele specificaties, oplevertermijnen, vergoedingen, garanties, onderhoud en ondersteuning, intellectuele eigendom, et cetera – waren dus niet geregeld. Wanneer een overeenkomst onduidelijk is of een leemte bevat, moet deze worden uitgelegd aan de hand van de redelijke verwachtingen van de partijen. Bij deze mondelinge overeenkomst tot softwareontwikkeling was er eigenlijk maar één deelonderwerp waarvan wel redelijk goed is in te schatten hoe een rechter daarover zou oordelen: intellectuele eigendom. Bij de ontwikkeling van maatwerksoftware is namelijk (zeer) goed verdedigbaar dat de opdrachtgever door te betalen een onbeperkt gebruiksrecht heeft gekregen op die software. De auteursrechten zijn echter bij de programmeur blijven rusten (overdracht van auteursrechten vereist een schriftelijke overeenkomst en die ontbrak in dit geval). Dat betekent dat voor het ontwikkelen van nieuwe versies voor die software ook steeds weer de desbetreffende programmeur ingeschakeld moet worden. Dat is natuurlijk geen wenselijke situatie.

Het is juist in het belang van de opdrachtgever om het auteursrecht op de software zelf in handen te hebben en om de programmeur afstand te laten doen van al zijn persoonlijkheidsrechten, zodat vrijelijk andere programmeurs kunnen worden ingeschakeld voor het onderhoud. Aandachtspunt daarbij is wel dat ook met die nieuwe programmeurs soortgelijke afspraken worden gemaakt.

Met betrekking tot andere aspecten van de overeenkomst is het veel lastiger om vooraf in te schatten wat een rechter een redelijke inhoud van de overeenkomst zou vinden. Wanneer er geen specificaties op papier staan, is het immers lastig in te schatten wat nu redelijke specificaties zouden zijn geweest. Ook het antwoord op de vraag of de programmeur nu wel of niet verplicht is om de door hem geprogrammeerde software verder te onderhouden, en tegen welke voorwaarden dan, zonder uitdrukkelijke afspraken of zelfs correspondentie daarover is lastig te beantwoorden. Ditzelfde geldt min of meer ook voor alle andere facetten van de overeenkomst. Voor mij als advocaat van deze nieuwe cliënt geeft dit alle ruimte om een bepaalde visie op de overeenkomst met de programmeur te bepleiten. Tegelijk weet ik ook dat zodra zich een advocaat namens die programmeur meldt, ik de 180 graden gedraaide visie op diezelfde overeenkomst tegengeworpen zal krijgen. Mocht een dergelijke kwestie ooit voor de rechter komen, dan is de uitkomst (zeer) onzeker. Zeker is wel dat de verhouding met de programmeur dan verziekt blijft. De les uit deze kwestie is dan ook om goede afspraken te maken met de programmeur. In dit geval wordt de betreffende software geheel opnieuw gemaakt door een andere IT-leverancier, waarmee wel goede afspraken zijn gemaakt. Een kostbare les voor de toekomst. <

Mark Jansen is advocaat IT-recht en Intellectuele Eigendom bij Dirkzwager advocaten & notarissen.

advertentie

Wij helpen bibliotheken beter worden

INGRESSUS

www.ingressus.nl

Door: Alice Doek

CloudConnect Pro

Producent: Antecia Inc.

Platform: iOS (iPhone- en iPad-versies)

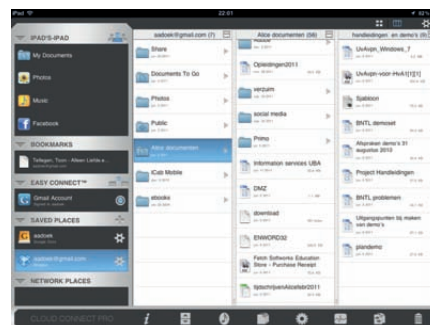
Prijs: € 19,99

Waardering: ●●●●○

Een iPad wordt geleverd zonder de mogelijkheid om aan bestandsbeheer te doen, à la de Windows Verkenner. Apple vindt kennelijk dat mobiele gebruikers dat niet nodig hebben. Maar de behoeften van de informatie-pro gaan soms verder. Behalve lekker vegen door en slepen met foto's en muziekbestanden, zou hij af en toe wel eens willen weten hoe oud of groot een bestand is, hij zou bestanden willen sorteren, hernoemen, ko-

piëren, (un)zippen, verplaatsen, e-mailen, bookmarken of weggooien. Hij wil vanuit die presentatie alle bestanden direct openen en bewerken, en nieuwe mappen aanmaken. Daarvoor dient het handige, maar dure CloudConnect Pro. Het ziet er ongeveer zo uit als de Mac Finder. Je mappen en bestanden verschijnen in keurige kolommetjes naast elkaar.

Ook voor zakelijk gebruik is CloudConnect Pro een aanrader. Alle genoemde functies zijn namelijk niet alleen beschikbaar voor bestanden die op je iPad staan, maar ook voor die in 'cloud'-toepassingen zoals Dropbox, Google Docs, Box en MobileMe. Ook is het mogelijk om computers in je eigen wifi-netwerk of daarbuiten te benaderen, mits die geautoriseerd zijn. CloudConnect Pro geeft je iPad veel extra functionaliteit, waardoor het gebruik van de desktop nog verder beperkt kan worden.

CloudConnect Pro

Door: Raymond Snijders

GoodReader

Producent: Good iWare

Platform: iOS (iPad- en iPhone-versies)

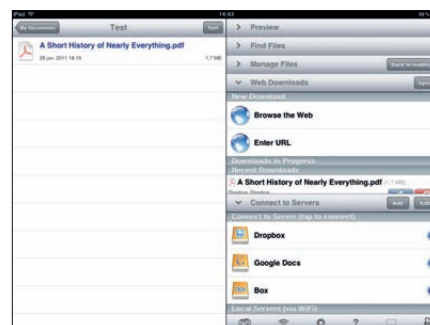
Prijs: € 3,99

Waardering: ●●●●●

GoodReader is een van de bestverkochte apps voor de iPad, en dat is niet voor niets. Het is een leesprogramma voor een groot aantal documentformaten met een focus op pdf en tekst naast Office- en iWorkbestanden. GoodReader kan overweg met zeer grote pdf's en beschikt over diverse tools om aantekeningen, markeringen en commentaar toe te voegen. Bestandsbeheer is niet altijd eenvoudig op een

iPad en daarom is het erg prettig dat GoodReader ook dient als een *file manager*. Hernoemen van bestanden, ordenen in mappen, (un)zippen, het versturen naar andere apps en zelfs mailen van documenten behoren tot de mogelijkheden. Misschien wel de handigste functionaliteit echter is de connectiviteit. Niet alleen kan GoodReader bestanden versturen via wifi naar andere apparaten in het netwerk, het integreert ook met Google Docs, Dropbox, Box, SugarSync en iCloud waardoor je documenten op één plek kunt beheeren, ongeacht waar ze in de cloud staan.

GoodReader doet precies wat de naam zegt. Als je pdf's wilt lezen of annoteren op je iPad, waar ze ook vandaan komen, dan is GoodReader de eerste en enige app die je hoeft te installeren. <

GoodReader

Door: Dymphie van der Heijden

Feedly

Producent: Feedly Team

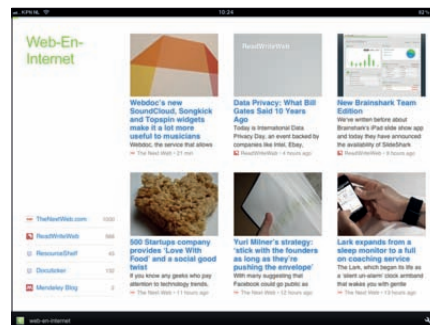
Platforms: Android (besproken), iOS

Prijs: gratis

Waardering: ●●●●●

Feedly is een Google Reader-app: je koppelt de app in een keer aan je GR-account of aan Tumblr. Net als andere newsreaders heeft hij standaard-onderwerpen met een aantal titels: als je er een interessante bij ziet, kun je die eenvoudig toevoegen. Feedly presenteert de *posts* naar keuze per *bundle* of per individuele feed. De weergave is op een rustig scherm in twee rijen – soms in kolom-

men –, toont het plaatje dat in de *post* voorkomt, de titel en de eerste zin. Klikken op de titel brengt je naar de preview, en vandaar naar de website. Door de pagina naar links te vegen, blader je naar het volgende bericht: elk item kun je 'sharen' op Twitter of Facebook, mailen of bewaren. Wat Feedly anders maakt dan de andere newsreaders, is dat je Feedly desgewenst kunt integreren met Google Reader: dat wil zeggen dat wanneer je een pagina naar links veeft, hij deze items ook als 'gelezen' aanmerkt in Google Reader. Deze synchronisatie verloopt niet snel, maar is wel heel nuttig en plezierig. Feedly is een van mijn favoriete apps en aan te raden wanneer je een grote hoeveelheid feeds wil bijhouden.

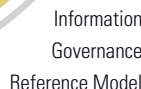

Feedly

Hoe kan de digitale informatiehuishouding van een organisatie kwalitatief beoordeeld worden? Cornelis de Witte testte voor een afstudeeronderzoek¹ aan de Hogeschool van Amsterdam het Information Governance Reference Model op bruikbaarheid.

[illegible]

Het Information Governance Reference Model brengt de belanghebbenden, verantwoordelijkheden en taken betreffende de informatiehuishouding van een organisatie in

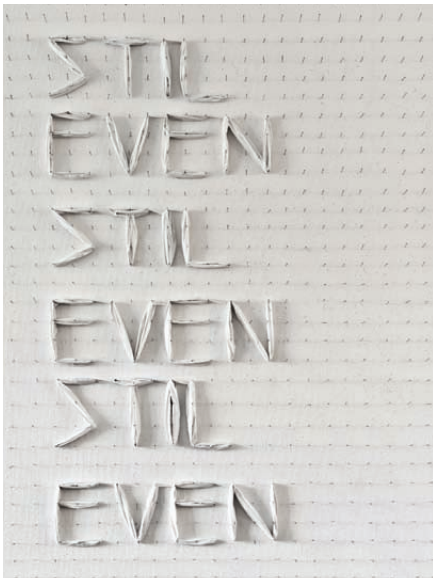

tastbare instrumenten bij het model geleverd om het in de praktijk te gebruiken. De oplossing die ik bedacht heb, is het formuleren van een checklist met vragen, die ik heb gebruikt tijdens interviews met betrokken medewerkers. Deze vragen zijn mede opgesteld door collega-studenten van de minor E-discovery. Uit het onderzoek bij het Lifteinstituut blijkt dat de vragen uit de checklist vooral geschikt zijn om de informatiehuishouding van een organisatie in kaart te brengen. Dat wil zeggen: de aard van de informatie, de procedures, de verantwoordelijke medewerkers en de gebruikte midde-

Met behulp van deze checklist, gebaseerd op het Information Governance Reference Model, kan een tool ontwikkeld worden waarmee een organisatie haar informatiehuishouding in staat is te beoordelen. Deze informatieaudit is intern of extern uit te voeren.

Cornelis de Witte is project-administrator / documentalist bij het Liftinstituut.

Beeld: Lam de Wolf

Loodzetsel

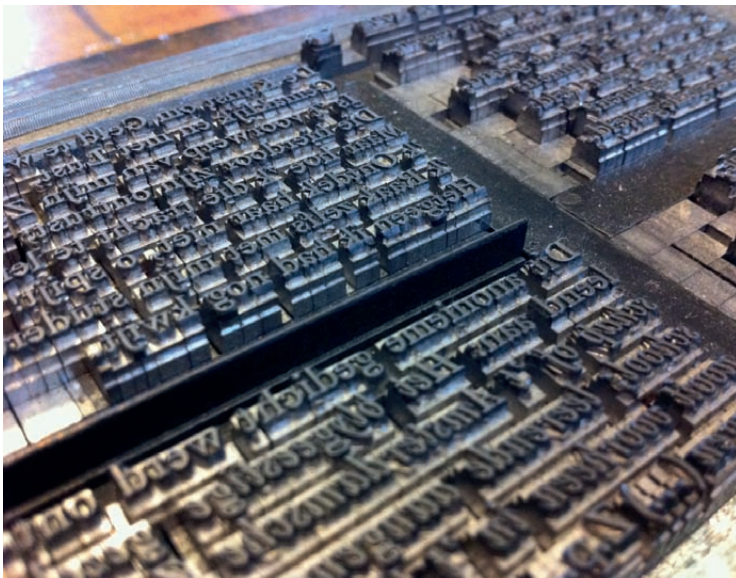

Foto: Museum Meermanno

‘Stilleven’, een
lijnwoord van
Lam de Wolf

events, etc.

6 maart ■ SOCIAL MEDIA

VOOR KENNISDELEN ■ Bijeenkomst
van OIN ■ Arnhem
■ www.oostelijkinformatienetwerk.nl

9 maart ■ ETHISCHE EN JURIDISCHE ASPECTEN VAN DE INFORMATIE-

VOORZIENING ■ IDMDenhaag confe-
rentie 2012 ■ Den Haag
■ idmdenhaag.nl/conferentie/2012/

14 maart ■ AUTEURSRECHT VOOR ONDERWIJSMEDIATHEKEN EN WETEN- SCHAPPELIJKE BIBLIOTHEKEN

■ Eendaagse cursus ■ Amersfoort
■ GOopleidingen.nl

20 maart ■ BENELUX E-READING

EN TABLET EVENT ■ Derde editie
■ Bussum ■ ereadingevent.nl

22-23 maart ■ HET BOEK UIT DE BAND ■ SYMPOSIUM OVER HET DIGITALE BOEK

■ Amsterdam
■ www.e-boekenstad.nl

27 maart ■ AAN DE SLAG MET

RDA ■ Eendaagse cursus ■ Rotterdam
■ www.ingressus.nl

24 april ■ NVMB STUDIEMIDDAG

‘KRENTEN IN DE PAP’ ■ Metadatering en
digitalisering ■ Amsterdam ■ www.nvmb.nl

Meer events op

www.informatieprofessional.nl

Erfgoedcollecties

Het UvA Onderzoekswaartepunt Cultureel erfgoed en Identiteiten verzorgt in 2012 de seminarserie *Present Past: the Second Life of Cultural Heritage*, gericht op nieuw fundamenteel onderzoek en valorisatie van gedigitaliseerde erfgoedcollecties. Dit nieuwe platform verenigt universiteit, erfgoedinstellingen en creatieve industrie om krachten te bundelen en projecten te starten om het grote potentieel van cultureel erfgoed in de digitale wereld te benutten. Op het eerstvolgende seminar, 22 maart in Amsterdam, staat het Prentenkabinet Online centraal. Aanmelden bij T.Navarrete@uva.nl.

www.den.nl/agenda

Library Camp

Na bijeenkomsten in UK, VS en Zwitserland vindt op 31 maart ook in Nederland een Library Camp plaats. LibCampNL, zoals deze Nederlandse editie genoemd wordt, is een ‘unconference’, waarbij de deelnemers ter plekke beslissen wat het programma zal zijn. Vooraf is alleen een raamwerkagenda bekend. LibCampNL, gehouden in Amsterdam, richt zich op iedereen die interesse heeft in het moderniseren en transformeren van bibliotheken van welk type dan ook.

www.libcamp.nl

War as ever

Tot 26 maart

War as Ever! is een tentoonstellingsproject rondom het Van Kittensteyn-album (1613) uit de collectie van Atlas van Stolk in het Museum Rotterdam. Het album, samengesteld door Willem Luytsh van Kittensteyn uit Delft, biedt een verzameling prenten en tekeningen over de Tachtigjarige Oorlog. Voor kunstenaarsduo Tracy Mackenna en Edwin Janssen is dit werk het startpunt voor een verkenning van het historische en hedendaagse beeld over oorlog. Hierbij verbinden ze het album met de collectie van het Fotomuseum.

www.nederlandsfotomuseum.nl

Lijnwoorden

Tot 2 april

Lam de Wolf is gefascineerd door taal en woorden. Veel van haar werk getuigt daarvan. Het *Zakdoekenboekje* bijvoorbeeld bestaat uit zakdoeken waarop woorden geborduurd zijn die, ontdaan van context, de mogelijkheid bieden ze opnieuw te zien. In het werk dat De Wolf nu toont bij Bijzondere Collecties, vormt zij bestaande of nieuw bedachte woorden uit lijnen, waarbij ze de woorden herhaalt en in blokken plaatst.

www.bijzonderecollecties.uva.nl

Van lood tot led

Museum Meermanno toonde al permanent middeleeuwse handschriften en vroege drukken in de Boekzaal. Omdat het museum meer aandacht wil besteden aan zowel zijn internationale moderne collectie als aan actuele ontwikkelingen in de wereld van het boek, heeft het hiervoor een permanente ruimte ingericht. De bezoeker loopt langs een tijdlijn van ‘lood’, de periode waarin boeken met loodzetsel werden gedrukt, tot ‘led’, naar de huidige tijd waarin het ebook steeds populairder wordt. Onderweg wordt aandacht besteed aan veranderde technieken bij het maken van boeken, het streven om titels bereikbaar te maken voor het lezerspubliek en de wens om uitgaven van een goede en eigentijdse vorm te voorzien. Ook worden hoogtepunten uit de moderne collectie van het museum getoond, zoals het modernistische drukwerk van Piet Zwart en het beroemde SHV-boek van Irma Boom. De museumcollectie vertelt het verhaal samen met foto’s en filmpjes, waarin Lisa Kuitert, hoogleraar Boekwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam, het woord voert. Voor bezoekers die meer verdieping wensen, bestaat de mogelijkheid om handboeken en iPads te raadplegen.

www.meermanno.nl

PROFESSIONAL IN HET NIEUWS

René Bego (1965) van mo'media werd onlangs uitgeroepen tot uitgever van het jaar vanwege zijn innovatieve digitale producten. Vorig jaar lanceerde hij de 100% APP & BOOKS. Papieren taalgidsen, in zes verschillende talen, met een speciale code, waarmee je een applicatie voor je smartphone kunt downloaden. In zes maanden tijd werden de apps zo'n 400.000 keer gedownload.

Waarom heb je gekozen voor digitaal uitgeven?

Wij hebben gekozen voor onze 100% reisgidsen voor de combinatie van papier en digitaal. In het geval van reisgidsen geloven we vooralsnog niet in apps alleen. Probeer het maar eens: een hele dag door Parijs met alleen een app. Niet fijn.

Had je verwacht dat je producten zo'n succes zouden worden?

We hadden wel gedacht iets toe te voegen aan de markt toen we tien jaar geleden begonnen met onze stadsgidsen. Maar we hadden nooit kunnen voorzien dat onze gidsen het best verkocht zouden worden en een marktaandeel zouden hebben van 46 procent.

Waarom bestaat er onder Nederlandse uitgevers nog zo'n weerstand tegen ebooks en andere digitale producten?

Ik geloof niet dat er echt weerstand is, veeleer een gebrek aan kennis en het niet zien van de mogelijkheden.

Wat doe je in Duitsland?

We proberen in de enorme Duitse markt met ons 100%-concept ook succesvol te zijn.

Wat zijn de belangrijkste verschillen tussen de Nederlandse en Duitse markt voor een uitgever?

Alles gebeurt hier op een veel grotere schaal, dat geeft meer mogelijkheden. Tegelijkertijd is er ook veel competitie, dus je moet superzakelijk opereren. Marketing is hier enorm belangrijk en krijgt ook veel aandacht.

Welke studie heb je gedaan?

Ik heb Internationale marketing aan de Hogeschool Utrecht gedaan.

Andere opleidingen?

Opleiding Journalistiek, KMA Breda.

Je allereerste baan?

Op mijn veertiende zette ik duizenden pocket-

boeken op alfabet in een boekwinkel.

Hoe heeft internet en digitalisering het vak van de uitgever veranderd?

Meer kansen, marketing belangrijker, contact met de lezer, ingewikkelder dan vroeger, techniek belangrijk.

Welke vakblad is het belangrijkste voor je?

Boekblad.

Wat is je favoriete site of weblog?

Volkskrant.nl.

En je favoriete literaire werk?

Recent: *Matterhorn* van Karl Marlantes.

Welk ebook las je het laatst?

Ik lees nooit ebooks.

'Ik lees nooit ebooks'

Heeft het papieren boek nog toekomst?

Ja!

En welke elektronische publicatie las je het laatst?

Het stuk 'Digital Book World Extravaganza' van Mike Shatzkin.

De beste elektronische uitgave (app, ebook, enzovoort) die je kent?

Pressreader, app met honderden internationale kranten erin.

Je favoriete vrijetijdsbesteding?

Wielrennen.

Wat zou je willen zijn als je geen uitgever was?

Fotograaf.

FLASHBACK

In oktober 2009 stond Lonneke van den Hoonaard als de nieuwe directeur van Ihlia, het Internationaal homo lesbisch informatiecentrum en archief, in de rubriek Professional in het nieuws. Hoe is het haar sindsdien vergaan?

‘Het zijn spannende jaren geweest. Een van de opdrachten die ik bij mijn aanstelling meekreeg was: zorg ervoor dat Ihlia, in 2000 ontstaan na een fusie van Homodok / Lesbisch Archief Amsterdam en Anna Blaman Huis in Leeuwarden, één organisatie wordt. Daarbij ging het vooral om werkprocessen als bedrijfsvoering en personeelszaken, maar ook om collectievoering en aanschafbeleid. Samenwerking tussen de twaalf parttimers die Ihlia in totaal telt, stond eveneens hoog op de agenda.’
‘In mijn aanpak ben ik ervan uitgegaan dat de mensen het in de prak-

tijk zelf moeten doen. Je kunt de organisatie bij elkaar brengen door werkgerelateerde bijeenkomsten te organiseren, door medewerkers uit verschillende disciplines in duo's te laten samenwerken, maar ook door samen een personeelsuitje te ondernemen. We hebben dat allemaal gedaan. Maar de mensen moeten zelf voelen dat ze bij elkaar horen, dat ze voor één gezamenlijk doel staan. Daarin zijn we al een heel eind gekomen.’
‘Een andere taak was om het Anna Blaman Huis op een gelijksoortige manier te huisvesten als Ihlia, dat in de Centrale Bibliotheek Amsterdam

huist. Dat is gelukt. We zitten sinds 2011 in de Bibliotheek Leeuwarden. Daar kun je dan veel voordelen uit halen door samen met de bibliotheek activiteiten te organiseren en zo mensen te trekken.’

‘Spannend waren de afgelopen jaren ook omdat het directeurschap een heel andere baan betrof dan ik gewend was. Ik heb als manager op de informatieafdeling van het CWI gewerkt, en later, na de fusie van CWI met UWV, als adviseur – de managerspost van de UWV-informatieafdeling was namelijk al bezet. Hoewel een leerzame tijd wilde ik toch het liefst weer een afdeling aansturen. De ideale combinatie van baan en werkgever vond ik bij Ihlia. Ik ben namelijk zelf actief in de homobeweging.’

‘Wat ik heb moeten leren is: je bent directeur en dus kijkt iedereen naar jou: jij gaat nu richting aangeven. In die rol moest ik echt groeien. Ook moest ik leren om mezelf niet voorbij te rennen. En daarmee mijn team ongelukkig te maken, want wie opgaat in een overdosis werk, wordt onzichtbaar. Ook wilden we te veel; iedereen werd op een gegeven moment stapelgek door de grote hoeveelheid werk. Alle ambities zijn er nog, we pakken het

nu alleen gedoseerd aan.’

‘Financieel gezien is Ihlia redelijk uit de wind gebleven. Onze grootste subsidiegever is OCW, directie Emancipatie. Op het terrein van homo-emancipatie is juist geïnvesteerd.’

‘Wat betreft de digitalisering staan we nog aan het begin. We zijn nu bezig met een klein stukje van onze internationale archieven, met name gericht op Oost-Europa. De homobeweging daar is nog heel jong en heeft geen toegang tot dit archiefmateriaal. Hierbij worden we financieel gesteund door OCW. We lopen in de praktijk tegen heel veel regelgeving aan, zoals copyright en privacy. Het online toegankelijk maken van het materiaal is de grootste uitdaging.’

‘Begin augustus gaan we dit gedigitaliseerde materiaal presenteren op de internationale conferentie LGBTI ALMS (Archives, Libraries, Museums, Special Collections) die we organiseren voor homo- en lesbische archieven wereldwijd. Die conferentie is meestal in Noord-Amerika, en die hebben we nu naar Amsterdam gehaald. Heel mooi dat we in staat zijn gebleken zo'n conferentie te organiseren. We gaan steeds een stap vooruit.’

CARRIÈRE

Foto: Monique Kooijmans

Agnes van Diepen

Thijs Kuipers

Marcel Stolk

>> Na een dienstverband van ruim 31 jaar heeft **Sabine Goedmakers** op 1 januari afscheid genomen van de Universiteitsbibliotheek van de Universiteit van Amsterdam; zij gaat met vervroegd pensioen. In haar laatste functie werkte Goedmakers als informatiespecialist Regiostudies bij de sector Wetenschappelijke Informatie Geesteswetenschappen (WIGW). Haar taken

zijn overgenomen door **Agnes van Diepen**, die per 1 december de overstap van de sectoren Acquisitie & Metadatadiensten en Publieksdiensten naar de sector WIGW heeft gemaakt.

>> **Bea Dietrich** is ruim veertig jaar in dienst geweest als catalograaf bij de sector Acquisitie en Metadatadiensten van de Universiteitsbibliotheek van de

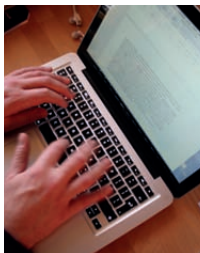
UvA. Per 1 februari is Dietrich met pensioen gegaan.

>> **Thijs Kuipers** is de nieuwe directeur / bestuurder van de Bibliotheek Eindhoven en de Krabbedans. Hij volgt per 1 april interim-directeuren **Hans Veen** en **Bert Brouwer** op. Kuipers was sinds 2006 directeur / bestuurder van Stichting BiblioPlus. In 2008 werd hij voor-

zitter van het Directieoverleg Brabantse Bibliotheken (DOBB). Daarnaast is hij commissielid Letteren en Bibliotheken bij de Raad voor Cultuur.

>> EBSCO Information Services heeft **Marcel Stolk** aangesteld als account services manager. Eerder werkte Stolk als sales & marketing manager bij VBHS ICT.

Weten is meer dan meten

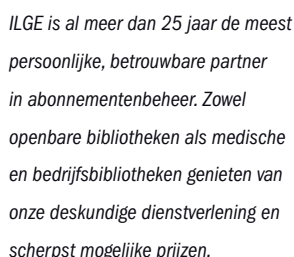

De denkfout is dat een tamelijk imperfecte meting van de werkelijkheid – ‘wetenschappelijke kwaliteit’ – als de eigenlijke werkelijkheid beschouwd is gaan worden. De sociologen Berger en Luckmann analyseerden dit vaker voorkomende sociale verschijnsel en doopten het *reification*, in navolging van Marx’ *falsches Bewusstsein*. Het is aan de bibliometrie om hier, in het belang van wetenschap en vooral haar maatschappelijke bijdrage, voor een stukje *Aufklärungsarbeit* te gaan zorgen.

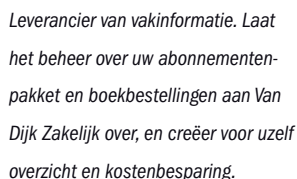
ABONNEMENTENSERVICE

Postbus 204
1430 AE Aalsmeer
Tel 0297-386386
Fax 0297-386387
www.ebsco.nl

Postbus 87592
1080 JN Amsterdam
Tel 020-6441842
Fax 020-6444412
info@ilge.nl
www.ilge.eu

Postbus 486
3990 GG Houten
Tel 088-2345900
Fax 030-6386958
klantenservice@vandijkzakelijk.nl
www.vandijkzakelijk.nl

> ADVIESBUREAUS

Postbus 333
4530 AH Terneuzen
Tel 0115-608699
www.infomare.eu

Postbus 2341
3000 CH Rotterdam
Tel 010-2060260
Fax 010-2060261
www.ingressus.nl

Damsterdiep 231
9713 ED Groningen
Tel 050-3124618
Fax 050-3120592
www.reekx.nl

Pieter Bruegelstraat 14
7731 SK Ommen
Tel 088-2337627
Fax 088-2337650
info@beesmart.nl
www.beesmart.nl

> HOSTS

Postbus 204
1430 AE Aalsmeer
Tel 0297-386386
Fax 0297-386387
www.ebsco.nl

> BIJSCHOLING

Postbus 1738
3000 DR Rotterdam
Tel 010-4081839
info@erasmusacademie.nl
www.erasmusacademie.nl

Postbus 2341
3000 CH Rotterdam
Tel 010-2060260, Fax 010-2060261
www.ingressus.nl

Postbus 164
2270 AD Voorburg
Tel 070-3512380
Fax 070-3549789
www.GOopleidingen.nl

Postbus 1025
1000 BA Amsterdam
Tel 020-5954788
www.archiefschool.nl

> DETACHING

Postbus 2341
3000 CH Rotterdam
Tel 010-2060260
Fax 010-2060261
www.ingressus.nl

Opaallaan 1180
2132 LN Hoofddorp
Tel 023-5546275
www.probiblio.nl/randstad

Damsterdiep 231
9713 ED Groningen
Tel 050-312 46 18
Fax 050-312 05 92
www.reekx.nl

postbus 1436
3600 BK Maarssen
Tel 0346-586800
Fax 0346-561655
www.adlibsoft.com

Pettelaarpark 103
5216 PR 's-Hertogenbosch
Tel 073-6205222
Fax 073-6205298
www.vubis-smart.com

Postbus 102
7140 AC Groenlo
Tel 0544-471111
Fax 0544-465814
www.nedaplibrix.com

The Quorum, Barnwell Road
Cambridge CB5 8SW
United Kingdom
Tel +44-(0)-1223215512
Fax +44-(0)-1223215513
www.proquest.com

Ook een vermelding van uw bedrijf? Bel Jocelyne Koenders bij Acquire Media op 038-4606384 of mail jkoenders@acquiremedia.nl.

Laten we blijven

creëren delen dromen

leren

werken digitaliseren

verzamelen innoveren verbeteren

bouwen ontdekken
analyseren
samenwerken

OCLC
WorldShareTM

OCLC WorldShare vormt een online platform voor collectieve innovatie met gezamenlijke services, geïntegreerde toepassingen en een gestroomlijnde aanpak om processen in bibliotheken te beheren. Zo houdt u meer tijd over voor dienstverlening aan uw gebruikers.

Maak nu kennis met samenwerken op webschaal.

www.oclc.org/go/nl/nl/worldshare

OCLC[®]
The world's libraries.
Connected.™